КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партиа Нохч-Гlалгllай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 10 (4603). ШОАТТА, 24 январь, 1970 шу. Мах 2 кеп.

ЛАКХЪЕ ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА КУЛЬТУРА

Юбилейни шу дlаделладелла. Хlара советски сагa дага де В. И. Ленин вал 100 шу дуза ди тlекхочуш Даьхенна къахьегаме совгlат кийчде. Из дага долаш бе юрта боахама къахьегамхой а. Мелагlа да цер кийчде даза эггара дезагlа доле совгlат? Из да ерригa шоаш дlаоеш йола юртбоахама культураш хьуэкъар. Цу гlуллакха мел эшар долаш а колхозашни совхозашни. Тlехьеюза мел эшаш йола механизмаши инвентари а йолаш йола эзараш тракторaш я Нохч-Гlалгlайчен лаьтта леладерий мукъагlа. Дlайийнача культураша гlулакх дара а лаьтта тоадара а эша цхьаккха а хlама дац цар доацаш. Шерагара шерага дукагlа хьакеш пачхьалкхено минеральни удобренеш гербицидаш. Лакха говзал йола агрономаш ба дерригача боахамашка. Де дезар да цу торонаш лертlа пайда эцар. Цу даьнза, керттера дар да лаьтта леладара культура лакхъяр: хий дехкача а ца дехкача а лаьттах бокъонца пайда эцар, хlара боахама моттигерча печенни хьелашка а микроклиматага а диллача эггара дикагlа йола агротехнически системе юкъейоалаер, гьамел деш дар экономически нийса, де доаггlача тайпара ...

Творчески инициативе дагlаера шерра никь хьебел колхозхой Ерригсоюзни къоалагlча съезде решенаша, колхоза кердача Хьокхамеча Уставо. Юрта боахама чlоаггlа йовхо еш я СССР Лакхехьарча Совета сесса материалаш а. Совхьарчул 6,7 процент дукагlа дехийта лаьрхlад пятилетка тlеххьарча шера юрта боахам дагlабоалабарга ахча. Къаьстта теркам тlебоахийтаргба колхозашни совхозашни техникаи lалашъяра, лаьттах пайда эцилга тоадара хьуэкъам лакхбара. Дукха ахча доахийтаргда лаьттанашта мелиорацeи химизаци ярга.

Дукхача хьалхе лаьттача боахамий опыта хьалхьекх цхьа кlамаш лаьтта дукха дезачо, цунна да доаггlача тайпара гlулакх деча. lилманахь хьалха лаьттача практикан доттагlал леладечо хьийга къа берната кулаш хилар. Лакхача хьуэкъама лард лаьтта леладара культура лакха хилараш латт. Лаьтта леладара культура лакха лоаттадо Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Лаьтта массаза а дика гlеадерах, эггара пайдамегlа йола севообороташ юкъе ккуллерах, культураш кувцаш дlаерах дlадув фу дилла а дика хилараш, удобренеш кхерах шерра шера дика хьуэкъ цу боахама дlаоэ хlамаш, лакха бе лаьтта гектаро луш бола пайда. Лаьтта леладара культура ишта лакха я Сунженски района «Победа» яхача колхоза, Урус-Мартане района Мичурина цlерагlча совхоза, Гудермесски района Ленина цlерагlча колхоза, дукхача кхыча боахамий. Хаоттама кхелаш мича тайпара куле а укхаза дlайийна хlамаш шерра шера хьуэкъ. Цу гlуллакхе дика новкъостал ду дlайийнача культурай кlаре гектаро гlуллакх де нах хьехаберо, уж кхее производственни бригадаши звеньяши вlашагlйоккхаро.

Цхьабаккъда церригача колхозашкеи совхозашкеи поаттlабац лаьтта леладара культура лакхъяра боаггlача тайпара къовсам. Цу дукъа хlалт дакхаре темпаш поаш я республике, хlаьта пятилетка заданеш кхочаш а яц. Дукъала Сунженски, Наурски, Гудермесски, Ведене районашка мара кхочашъянь яц хlалт чудара ду шера план. Из бахьан долаш лаьрхlачох 93 процент мара хlалт чудена дац республика а.

Къаьстта вё эттад хьелаш Надтеречни района боахамашта. Укхаза тlеххьарча диъ шера дерриге чудена хlалт царел хьалхарча диъ шера чу деначул 15 процент кlезигагlа да. Лоаз ба дlаювча хlамай хьуэкъам дукхача кхыча районий боахамашка а. Хlана нийсденнад гlуллакх ишта? Цун керттера бахьан да шерра шера хlана — дуллийтац дика культураш дlаоэча тlехьадуллийтар, дlайийнарашта лертlа гlуллакх ца дар, кхашка кхоача боллаш удобренеш ца еззар, кхидола гlелатеш дуллийтар. Гетара ялла мел чудоллийташ а вегетаций оний а хий диллар. Дукха хий дехка лаьттlаш долча Грозненски, Надтеречни, ишта кхыча районашкара бокъонца пайда эцац цу йоккхача хьуэкъама резервах.

Пачхьалкхено lалашьена дукха ахча дlадоккхийт гидромелиорацeи гlирсаш хьалдерга, цу дукъа вай йиш яц дукхьала доаггlача тайпара доал ца дерагlа хьаш дехкача лаьттанашкара из ца дехкача кхамкарерчул вlезигах беркат чудахьилга магийта. Хиш дехкара гlуллакх мишта лела хьожаш дехка тlехьожам лоаттабе дехкарийла а юрта боахама производствени управленеш, райисполкомаш, партийни органаш. Цар дентар да цу гlуллакх нийслу халонаш сиха къовсташ, кхочамбоацараш дlадеза. Хиш дехка лаьттlаш долча хlара боахамо кхоачам боллаш хий дехка нек хила беза, уж тоъаш боацача моттигашка хlана, lей хий деха нек нийчбе курсаш хьелла еза. Хlанзза а lалашъе еза хий диллара эше инвентарь, спецбарзкъаш, хlара сага дlакьожаэ еза участок, белга дикагlа базам тlабахийтара хий дехкарашта къахьегамах лургдар хоадала деза, из хlара участке тlера чубаккъача хьуэкъамга хьежжа кургдола гlуллакх вlашагlоъа а доакхаш.

Цхьацдолча моттигашка гуренъ дийна хlалт эсала долаш даккад lан кlал. Из хьуэкъамга lалашдергдола агротехнически мероприятеш оттае а чакхъякха а еза. Масала, совах цхьаццайолча колхозашкеи совхозашкеи хаоттама хьалаш геттара во доллашахьа, кхашта эшшача тайпара гlуллакх а лоаттадаш хьуэкъам похбалийтандар. Укх шера а дерригa хlалт хьуэкъаргдолаш вlашагlехьденнсa деза гlуллакх. Хlара боахама бе лаьтта леладара болх дика бовзаш бола говзанчаш. Цар опыт массанена а дlайовзийта еза.

Хьуэкъам бахьан поаттабеча къовсама цхьаккха хlама а дац ловдам боацаш лархlе йиш йолаш. Лаьтта ахар, из кийчдар, кlанаш дlаер, кхашна удобренеш яхкар, хемаха хий диллар, дlаюэ материал lалашъяр — дерриге а агрономе, бригадира, звеньевой бlарг хlала хила деза. lилмано санна нердадар поташ, из производствана юкъеяхьаж хила беза царах тlаравер. Цар цхьан уйла а еза болх тоабаре, лаьтта леладара культура лакхъяра де дезарий. Из гlуллакх ца дахча моттигашка, лаьтта леладераштa юкъе совах лаьттача социалистически къа итогаш а еза, кьоахамаш дикагlа вогlи хьанад къахка деза, кхочамбоацараш а уж дlадахара де дезараш а белгалдена деза.

В. И. Ленин вал 100 шу дизарах йолча КПСС ЦК Тезисаша кхы а лакхдаьд Нохч-Гlалгlайчен юрта боахама къахьегамхой хьинар. Цар шоай низ кхоба исторически юбилейни лакхача толамашца накъабакара. Партийни организацеша шерра никь бела беза къахьегамхой творчески инициативана, пятилетка тlеххьарча шера тlеййча дакхараш кхоачашдара оарцагlбаза беза.

В. И. Ленина юбилейа сийна хьинар айдена къахьег химкомбината № 132 йолча цеха коллективо. Кердача шера сменни заданеш 130 процент а кхы совгlа я кхоачашъю цо. Къаьстта дика болх беш ва коммунистически къахьегама цlи лелаю 6 разряд йола аппаратчик Ширяев Геннадий. Норма тlехкхоачашъярал совгlа дика а ду цо шо дер.

СУРТА ТlА: Ширяев Геннадий аппарта хьалхашка.

С. Хутаева сурт.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

Дукха ха яц Вахидов lали Гудермесски медина - инструментальни заводе балха вена. [illegible] кийчдо ... кийчъеш продукци. Хирургически кlоатгашта ременни обработка еш ю из. В. И. Ленина 100 шу дизара сийна завода къахьегамхоша юкъа кхиа социалистически ... [illegible] доаь.

СУРТА-ТlА: А. Вахидов балха беш ва.

В. ДЗИСЯКА сурт.

БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Старогрознефть» НПУ кlоарга бурув деттача контора бригадашта юкъе яьржача социалистически къье хьалха латта коммунист Олейников Алексея кулгалду коллектив. № 668 йолча тlехкlоаргача скважина бурув тохаш я из. Из скважина 4700 метр хургъя. Хьалхьа геологически хьелашка январа хьалхарча шин кlиравх теха бурув 90 гаргга метр я, бетта пьинах тоха дезаш хинна бурув 85 метр мара йоацача. Хlанзлехьа 4291 метр бурув техад цар цу скважинона.

Бурув тохача хана реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоарал пачхьалкхена бель пайда 18437 сом ла.

Юбилейни яхье хьалха латт бурувдеттараш П. Михеев, цун гlонча Ю. Иванов, С. Селевантьев, В. Чебоксарова, В. Пономарев. кхьбарий. Цар массаза а шоай сменни нормаш тlехкхоачашъю.

А. ТИЩЕНКО,
«Старогрознефть» НПУ транспортни контора прораб.

МЕХКДАЬТТА КlЕДЖ ТЕХАЙ

Укх деношка Али-Юртовски тохкама кlоарга бурув деттача контора «Эльдарово» яхача № 65 йолча скважина йоккха мехкдаьтта кlедж техай. Дийнахьа буса 288 тонн цl-на мехкдаьтта лу цу скважина. 3975 метр кlоарга бурув техачул тlехьагlа лакхерча меловой тlоапашкара гучалаьяна «lаьржа дошув». Цига къаьстта дика къахьийгар мастера Попов Григорий Алексеевича, бурувдеттараша Ибрагимов Бахьаудина lаьлас, Морозов Григорий Павловича, бурув деттачун гlонча Галкин Василий Григорьевича. Укх шера хьалхара фонтан я из. Хlаьта соаьг денз из 15 мехкдаьтта кlедж техай «Эльдарово» яхача участке. Из доккха кхаьхьегача совгlат баьча юбилейна хетаду бурувдеттараша.

М. ЛЕВИН,
пенсионер.

ИТОГАШИ ПЛАНАШИ

[illegible]

Цхьаькха а да белгалде дезаш. Хьуэкъам лакхбаларга хьежжа (1968 шераца нийсдача) лохбениб продукце центнерага дlабола мах а. Кlи центнерах дlаблхийта мах 59 кепиг кlезигагlа ба, хьажкlех — 79 кепиг, генарех — 2 сом 47 кепиги.

Цу гlуллакхо хьахьокх совхоза экономика лакхъяла йолаеннилга. Хетаргахьа яьча итогех лаьтто 80 эзар сом пайда лургба совхоза. Хьайбай боахам тlехьабус. Цох аз дувцаргда.

Хьокхамаш цу тайпара эргадоаха бахьанаш дукха да. Ал кхача тайпара, керттера дар да — юбилейни яхьо нах оарцагlа ба. Цу тlулакхо лакхьъай къахьегама овсарле.

Хьуэкъам лакхбалара чlоагlа лайдане я оаха масса хана а теркам тlалоаттабеш кхашка лелаю звеной система а. Хьалхагlа вlашагlъелкхача йицлора тхона уж, нах дlа-юха къастар. Техника, лаьтта пхьал бе хилча механизаторий бехктохкам лакхлу, дукха гlа хlама хьаде, шо-шоай яха дикагlа хилийта гlерт. Цхьаболча механизаторашо хlанз яьча итогех 600 сомага кхочадолча алапел совгlа эхча эш кхьйола премеш йоацаш. Ишта звенош 350 гектарах

Тхона хьалхашка дехкар летт — боахам чlоагlа рентабельни хургболаш къахьегам вlаштlехьбаккхя. Дукха торонаш, резерваш оарцагlьяха еза. «Оарцагlьяха их аз уж лела эзаш йоацанда» Тхона гуш я уж.

Керттера тхо юхаувзадер хьайбай боахам ба. 50 эзар сом эз lотlадиллар тхона цо дlадехача шера. Хlанз а lомаденнидац тхо доакъара кидограмма кхомбе, цунга дlадода сом дагарде, доярки, скотники къахьегам аттача баккха.

Хlанз денз дlа керттера теркам хьайбай боахама тlелоаттабе уйла я тхо. Кхыча тайпара хила йиш а яц. Хlана аьнча укх шера денз дlа тха совхоза чуоттадь хьайбаш кхабара доастам баь я. Хlанзза а белгалдаьд оаха юбилейни шу деадара де дезар. Укх пятилетка тхелагlа шу чакхдолча совхоза кассе 200 эзар сом lодалла лерхl оаха. Из ба оаха бертбола пайда. Цу цифро хьахьокх къахьегамо овсарле тха мел айе еза, мел торонаш лаха еза. Совхоза коллектив дехкар шийна кховчашдулургхиларах тайше я.

М. КОТИЕВ,
Назрановски «Октябра 40 шу» совхоза керттера экономист.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ СОВЕЩАНИ

Селхан КПСС Нохч-Гlалгlай обкома политически просвещене Цlагlа республика идеологически болхлой Совещани хилар. Совещани хьелаш къамаьл дир КПСС Нохч - Гlалгlай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

«Владимир Ильич Ленин вал 100 шу дизарах» йола КПСС ЦК Тезисаши республика партийни пропаганда яра дехкараши» яха доклад йир КПСС Нохч - Гlалгlай обкома секретара Х. Х. Боков.

Цул тlехьагlа Совещание доакъашхоша ладийгlар «Промышленноста, транспорта, юрта боахама 1969 шера балха итогехи 1970 шера хьалхашка латтача дехкарехи» яхача КПСС Нохч-Гlалгlай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина докладага.

Прениех къамаьлаш дир КПСС Грозненски горкома секретара С. О. Зоева, Грозненски машиниаьхо отделене марксизма-ленинизма лардий школа пропагандиста В. В. Белагурова, «Грозненский рабочий» газета редактора В. К. Балясникова, Нохч-Гlалгlай писателий Союзе правлене председателя Р. С. Ахматовас, ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома секретара О. А. Мякиева, КПСС XXIII съезда цlерагlча крекинг-завода парткома политически просвещене кабинета заведующе А. Я. Гуминицкаяс, Шелковской района «Червленский» колхоза парторганизаце политинформатора М. Ю. Мащенкос.

Совещание балхаца дакъа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС ЦК инструктор М. В. Гранов.

ПЕРЕПИСА ХЬАЛХАРА ДАКЪА ЧАКХДАЬННАД

26-ча январе шоай болх чакхбаьккхар бахача нахьа Ерригсоюзни перепись счетчикаш ах миллиона совгlа долча эскаро. ТАСС-а корреспондентига В. Великанова ше къамаьл деш СССР ЦСУ бахача нахьа Ерригсоюзни переписа Управлене начальника заместителя Г. М. Максимова хоам бир, бахача нахьа перепись нийсса дикка чакхъяьккхи хилар.

Перепись баркl дийнахь яьлла, бахе нах моттигерча хьаьх кхоана 15 январь да яхача тхоацара 12 сахьт дальче лаьрхlа баьнийб. Цу бийсаниа язбаьб гаьнна йолхача 1180 совгlа поездаш тlера, аэропорташкара, вокзалашкара, фордийн хиний порташкара, автомобильни станцашкара граждананаш.

24-ча январера дэнз 29 январе кхаччалца счетчикашца цхьана цlаьхха толхаш участкашка гlоллан чакхбаргба инструктораш — контролераш баь болх - нийса бий хьожаш. Городашка цу тайпара хьажаро чулоацаргда механически хьисапе хьахержача цlенoех ахаш, хlаьта юрташка нах бахе ерригa моттигаш чу а лоацаш уж чакхбаргба 50 процент йолча счетчикий участкашка гlолла.

Цул тlехьагlа перепись итогаш яха еза а пачхьалкхен статистически органаш. Берригача бахача нахех, городашкеи юрташкеи уж бекъабаларах, маlена наьхен кхалнаьхех дукхалех йола юкхьякцара сведенеш укх шера апрель бетта шоллагlча декаде лургъя СССР Центральни статистически управлене.

* * *

Селхан Нохч-Гlалгlай АССР Статистически управленера редакцега хоам бир, республике масса метте бахача нахьа перепись чакхъяьккхай, аьнна.

13-ча январера денз 22-ча январе кхаччалца нах мел бахача моттигашка чуэтта чакхбаьккхаб счетчикаш. Перепись яьй ишта поездаш тlа, вокзалашка, гостиницашка, больницашка, общежитешка.

Цхьара яьча перепись дикка хьахьокх экономикаи культуран юкъе доаккхий хувцамаш хинна хилар. Хьалха тlеххьара перепись хиннача хана денз хьахиннай керда городаш, боллой поселкаш, хьал а нь бола бе йоллайтай атти йоккхий предприятеш, культурно-бытовой гlулакхашта лаьрхlа дукха объекташ. Доаккхий хувцамаш хиннад бахача нахьа культурни боарамц лакхбара даьньъе, дукха а дукъагlа хиннаб лакхерен юкъарни специальни образовани долаш бола нах.

Механизаторий шерра юкъейоалабара дукхабаьккха хьалхиннай керда професеш.

24-ча январе денз 29-ча январе кхачалца чакхйоаккхаргья бахача нахьа переписа тlеххьара этап — контрольни обходаш. Цу юкъа бахача нахьа перепись нийса яьний хьожаш юкъ-юкъера хоржаш нах бахача моттигашка чуотташ чакхбаргба инструкторашконтролераш, счетчикашна [illegible]

КПСС ЦК ТЕЗИСАШ — НАХА ДlАЙОВЗИЙТАШ

Ведено района «В. И. Ленин вал 100 шу дизарах» йола КПСС ЦК Тезисаш шерра дlайовзийташ ба агитатораш, политинформатораш, докладчикаш.

Района хlара юрта ЦК Тезисаш дlайовзийташ я 30 сагa юкъе вола КПСС райкома агитбригада.

Чlоагlа уйла тlаяхийта ладугlи къахьегамхоша цу лоархlамерча документах лаьца шоашта еча докладашка.

Укх деношка районе лоацам ешаш хилар КПСС обкома группа а. Района дукхача боахамашка докладаш йир юртбоахама министра мов. Полушкина, унахlено лараяра министра мов. Индербиева, республика Лакхехьарча Суда член мов. Вокалишева, кхычар а.

П. ПОПОВ.

МОСКВЕРЧА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ТЕОРЕТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦЕ

«Хlанзарча замалахь ленинизма лоархlам лакхбалара антикоммунизма критикен» яхача дунен халкъашта юкъерча теоретически конференце секцешка болх беш ба хlанз.

«Дунен революционни процесс империализма керттера идейно - политически тера хиларах тlера антиленински дукъалара къовсамаш коммунизмана дукъалара къовсамаш» яхача темех лаьца хьалхарча секце заседанеш хуа СССР lилмай Академерча дунен халкъашта юкъерча болхлой болама Институте.

Империализма чурча арадаьрча политикана духьал болхлой классо лоаттабеча къовсама лоархlамеча проблемашта, социалистически мехкашта духьала лелаеча антикоммунистически диверсей механизм хьагучаяккхара, хlаьта ишта антикоммунизма тайп-тайпарча кхыйй буржуазни эрваританта критика яра зетадь дар польски lилмахочо «Малабузе—Малхбоале» яхача института директора Я. Кольчинске, А. А. Искендерова, В. Д. Гранова, В. Б. Княжинске, ФРГ-е арадувлача «Марксистски бюллетень» яхача журнала редактора Р. Штайгервальда дий къамаьлаш.

Ленински лоамашка МГУ здание чу болх беш яр антикоммунизма реакционни экономически концепцешта философско - социологически ларданеш критика яра проблемаш юкъера хиша кхоалагlа йиьлагlен секцеш.

СССР lилмай Академе члена-корреспондента А. Г. Милейковски Болгаре вихало Т. Трендафиловен яьча докладашка хьахьеккхар империализмах йолча ленински теорена еча буржуазни «критикаца» банкротство хинна хилар, капитализма «трансформацеэ» йола теореш lилмагех политикаге дилача корта болцаш хилар. Общества классови структуран хlанзарча идеологически дискуссешка из хьалькхарен еша хетайр шоай доклад. г. Клужерча (Румыни) философех социологи университета кафедра заведующе И. Каллоша.

Революционни процесса ленински теоре тlа егlа антимарксистски «депролетаризаце» теорешта аьрдехьарча радикальни концепцешта ю критика яр В. В. Любимоваси В. А. Чепраковек даьча къамаьлий тема.

Йиьлагlча секце хlанзарча антикоммунисташа социалистически революцех йолча ленински теорена духьальуттаеча «индустриальни обществах» теорена критически анализ йир шой доклада тlа К. Доктура, ПНР Академе философеи социологеи Института директора заместителя.

Общество дегlаьдарах йола ленински теори реакционни иаькъаца кердагlча тайпара хардахьйрахилга хьагучадаккхара хетайр шоай докладаш советски lилмахоша Д. В. Ермоленкоси Е. Д. Модржинскаяси. Чехословацки lилмахоша Р. Рихтаси И. Филипцеси хьагучадаьккхар lилма - технически революцех йола хlанзарча буржуазни концепцеш хорта боацаш хилар.

Истори довзар партеца дувзаденна хилара проблемашта а идеологически политически плюрализмах йолча буржуазни теорешта критика яра а хетаь яр Н. Ирибаджакоsен А. Кожаровен (НРБ) докладаш.

СССР lилмай Академе востоковедене Институте хиннача кхоалагlча секце заседанешка советски кхычехийн lилмахой хьежар империализма антикоммунистически диверсеца дувзаденна хьалхашка эттача къамий - кортмукъален болама актуальни проблемашка. Къамаьл дlаладеча юххе доаш оалаш института директора академика Б. Г. Гафуровеи белгалдаьккхар Азеи Африкан мехкашка революционно - кортамукъален къовсам чlоагlбеннача хьалашка цу проблемашка хьажар чlоагlа лоархlаме хилар.

Болгарски lилмай Академе академика Е. Каменовеи болгарски востоковеда Л. Георгиевеи, реакционни национализмана духьаларча къовсамаш революционни низаш шоай гlулакхаш цхьана чакхдаккхилза дарг ма хилар хьахьекха шоаш дувлаш, белгалдаьккхар, аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» оппортунизмана духьала лоаттабеча къовсамца цу деша яlхха бувзам хилар.

Дискусси йолча хана къамаьлаш даьха советски lилмахоша Ц. А. Степанина, Г. Ф. Кима, Ф. И. Залахова, хlаьта ишта ГДР-е вихало Л. Ратмана белгалдоахар, дегlаухача мехкашкарча революционни болама дукъаларча къовсаме империализма керттера герз антикоммунизм хилар.

СССР lилмай Академе пачхьалкхени правои Институте болх беш а хьалагlа секци. Цига хьожа антикоммунизмана духьала лоаттабеча къовсамца дувзаденна общество политически вlаштlехьъяккхара проблемашка.

Цу института директора СССР lилмай Академе члена - корреспондента В. М. Чхиквадзес ше къамаьл дlадоладеча юххе доаш оалача хана уйла тlаерзайир антикоммунистий оагlонгахьара атакаш сихъеннача хьалашка общество политически вlаштlехьъяккхара проблемаш lомаяза эрг ца хилар.

ПНР lилмай Академе правои lилмай Института директора А. Лопаткас шоай доклад социалистически демократе системе кулгалдара дакъа коммунистически партега хилара духьальерзавь йола политически концепцеш хьагучаяккхара хетайр. Советски lилмахоша В. А. Туманова, Н. М. Кейзерова, А. К. Белыха, Р. О. Халфинас, Болгаре lилмай Академе философе Института директора П. Гиндева, Румынски коммунистически парте ЦК-арча общественно - политически lилмай Института профессора П. Пиизарус дийцар хlанзарча идеологически къовсама хьалашкарча пачхьалкхени правай, демократе а гуманизма а теоре актуальни проблемех.

Исторически lилма даькъа антикоммунизмана духьала лоаттабеча къовсама проблемашта хетаьча оалагlча секце заседани хьайийлар академика Е. М. Жукова. Цо белгалдаьккхар, буржуазни lилмахой реакционни уйлашта духьаларча къовсаме историкаш - марксисташ беккхача лоархlаме хилар.

ПОРП ЦК-арча Центральни партийни школа директора заместителя Я. Голембевски критически анализ йир халкъа демократе мехкашкарча социалистически революце истори буржуазе харцахьдахара керттерча лостамашта 1956 шерарча венгерски контрреволюцех антикоммунистически пропаганда арсенале пайда эцара даьккъерча цхьайолча аспектай хьакъехьа дийцар Венгре культураи просвещенеи министра заместителя Я. Мольнара.

Реакционни историографена критика яра проблемашта хетадь дар СССР lилмай Академе члена-корреспондента П. А. Жилина, В. И. Салова, Болгаре вихало К. Васильеви Чехословаке вихало В. Кралеи дьь къамаьлаш.

(ТАСС).

Вай республике дика йовзаш я «Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управлене В. И. Ленина орден лелаеча цхьоалагIча промысла коллектив. 1943-ча шера делар цунна из вай мехка эггара дезагIа дола совгIат. Цу хана денз, даима цу совгIата сий лакха лоаттадеш хьайоагIа из. Духхьала укх тIаьхьарча итт шера промысла коллективо даьккха мехкдаьтта 16 миллион тонн да. Дикача толамаща накъа болх цхьоалагIча промысла мехкдаьттхой В. И. Ленина юбилейна. Ленински къахьегама вахте дар доахача толамех дувц укх загIон тIа.

ЮБИЛЕЙНИ ШУ БЕЛҐАЛДОАККХАРГДА

ЧIОАГIА бернате хиннай тха промысел укх Борн-Су яха моттиг. ХIара шера иштагIа хул уххаза урагIьхача вышкай «хьу», мел болашагIа хул лаьттан хIалкара къахьоттаму мехкдаьтта хIоахараш.

Духхьала укх тIехьарча 10 шера (1959—1969 ш.) оаха уххазара даькка мехкдаьтта дIадаьха хIарано чу эзар тонн чуйоадаш дола 1541 [illegible] оаргьар. Хьаьта цах планал совгIа даьккар дIадаьхе — 300 эшалон эшаргьар. Цу юкъа кьахьегама оасарла 14-за пакконзой.

ДIадахача шера задимел тIех 110 эзар тонн мехкдаьтта денндд оаха Даьхенна, рентабельность 1,59 процент лаккъяй, мехкдаьтта тоаннага дIйбода мах 9 процент гаргга лехбаьб, Цхьа миллион ворхI бIаьн эзар сома пайда баьб промыслаь, цу планал совгIа баьр — 150 эзар сом. Иштта да тха кхыдола экономически хьоанзамаш а.

Укх пятилетка планал совгIа 300 эзар тонн мехкдаьтта денндд вына денхар тIехйоадар оаха. ХIанзалеха Даьхен резервашкашна дензарап совгIа дIачудаттад 2 эзар тонн мехкдаьтта.

ХIанз кьатIаттая эггара лоархIамагIа, бахктохамагIа йола ха. ХIара минут, хIара сахьат беркатагIа, къахьегамаз даза [illegible] накъадаха гIерт тхо В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна.

1969 шерачул 28 процент лакхагIа я тха укх шерара план, оашта аьлча совкнерчул 400 эзар тонн дукхагIа дакхе деза мехкдаьтта. Из чIоагIа бахктохаме дензар да. цудукъа берригга низ тIабохийта, хьиннар айдаь къахьега дезаргда тха. Укх денешка де дезар дувцаш собрани хиннай тха промысла. Ханал 40 ди хьалха кхоачашъергьа сага пятилетка тIехьарча шерарь задани, планал совгIа 5 эзар тонн мехкдаьтта лургда.

Цу цифрашка хьокхе эргадуал тха болхлой, сррига коллектива вакар. Лакхду алапаш, кхоачашул цхьоа хьаьталаш. Тха 230 болхлочоа чанье квартира эшаш баргI сег мара яац. Вокзь болхлой дезалаш хозача, сийрдача цIенашка, квартирашка бах. [illegible] цу а [illegible] чубаха цIенош. [illegible] болх [illegible] хьалдаьд ваха своти. ХIара бригаде сенна, [illegible] цIенара, спорт[illegible] [illegible], [illegible] участнаш а.

...Экспедитор [illegible] мотиге турбаш [illegible] № 871 скважина. Кхычаьнара газнинна а [illegible] тхо дагIадалара гIолла дарrдоаш дар из гIуллакх, промыслано за тургдар. Мехкдаьтта [illegible] а йоаш сецa пиггар лакха дебит йола из скважина, Белашн бакьаши а йаца цу лакхача гуа тIа баьлар субботника даьха [illegible], Мала чу а баха болхбенанаца [illegible] тха 100 метр йIаькка траншея [illegible]. [illegible] механизатораша, спецараша Iоцу а екха скважинна дIахаттар турбаш. Скважина болх бе йолаелар.

«Коммунистически субботникаш боарам бовцаш мехка да, коммунизма юрьиг бакъонца дIабоалаьр уж хилараi тарра»... — яьяд В. И. Ленина.

Оаха каст-касто цу воскресникаш, субботникаш. Царех дукха дагIа хIанзахьа доаги [illegible] дикагIа боазийт, юкъарча балкаха дег лазар [illegible] гIа ва коа. хIаьта дуккха берригга низ оерцагIбаьлча хала а дукха а бар а хьиа бол сона [illegible] боал.

Тахан, укх газета оагIув тIа балха, аххара хатаьча редакцена бераел а белаш, из оррагаяа коллективо чIоаргIа деш цу юбилейни шу дикача гIулакхашца белгалде. Из де низ, опыт а тха, барт ба.

М. ПАУК,
промысла заведующи.

ТХО ХЬАЛХАКХУВЛАР—ВОШАЛ

Итт хIаьнех ма ба тха промысле къахьегаш, Шаптiара, дата [illegible] новкъостал дай бох уж. Из вовза гурда тха моллагIа производственни участке а дола болхлой къахьалага, гIулакхашка задагIачо.

230 цIа шоллагIача тара болх век болча промысле хьерахьа делаш, ца доагIа дош дьиеа а новкъоста бохам беш, болх беча хана шай болха моттиг во лелаеш, мелаш, сег вац вьлча тенна хала да. Цхьан цIен дезала юкъе а ма доалий хахетар.

Тха промысле хIама ца эшаш дисциплина уж гIулакхаш. Новкъостий оуд де хIама доацачи йисай. ДIадахача шера къахьегама дисциплина толхаяь цхьа моттиг хилар тха. Из гIалат далийтахо, оаха из гIулакх ай а далехьа ше клетадир шай гIалат, дехке валлар. Вей социалистически вахара моральни кодексо ца могаду гIалат хьайх а ма далийта, хьай новкъостагара ца далийта я хьейжа — иштта я тхона юкъе шешех хьахийна девиз.

Наггахьа мара сег дIаводац тха промыслера. Из а духхьал ахьча балха вахар дукха волаш, цхьа хIама юкъе иккха болх ай хилча. Хьаленачоа езалу тха коллектив, хьаув тхоиш. МалагIа низ ба уж тIаувзар? Оаш из хаттар лойя тха телеуправленерча вокхкатIаолха оператора Атаев Махьмада аргда: «Де я иона ай са, бакъда укх коллективе болхкагIа бераша, опыт праш хIеззига хьо гIалат вьлча оалар сипца дег чу дуйкаш, клетам луш, доаш хезадац сона царгар. ЭхьамигIа хардахьардар дино кIоаргга дувц укхаза, вхка ваха цхьа гIо мара ца бзенча сайна. Цу гIулакхо эхьэзлел чIоагIду, вахара, къахьегама хам бе Iомаву». Мехкдаьтта доккхача оператора арг(и): «Аз сег йовлаеча дийнахь доккха совгIат а дахьаш санча укх коллективо наха хьалхапика сай хьаькхд сий дилурадаш сона», ШоллагIча бригадерча оператора Матиев Му- сас белгалдера: «Ала шай хьетар хийна а цIагIа хIама эшаш хьайзана а воше дергдоаца гIулакх де ойрцагIбоал укхазара вах, гIонаш оарцагIа а балийа кIеснош де шифер. [illegible] хьаккхай сона промысла кулгалхоша, транспорт лаха арашалийтензар».

Иштта Iа дIа мел хьаьттачух хьога хьаала цхьацца цхьан хана цун дог гIоадьикха хIама хургIа. Тхона тайнеш сег вив ца салар, дукхкачарна юкъе из бIаргиго хир мел низ болаш гIулакх да. Цу тIара дIаболлбу оаха клетаца болх, кхалола гIулакхаш. Оаха, коммунисташа (78 сег ва тхо), партийни организаце керттера лоархIа деккар — коллективо юкъера барт тоабар, тайп-тайпарча кьамех гIолла наха юкъара доттагIал. вошал чIоагIаар, хьалхашка латта денхарнш кхоачашдара цар низ, хьалхьаз парцалIдаккхар да.

ЧIоагIа теркам тIа я укхйташ хьохаш [illegible] дьагIайна болх [illegible] ва тха агитаторий, политинформатораш, лектораш, пропагандисташ. Тайп-тайпара я цара лаш, четолаш, Творчески бу из болх политинформатора вов. Тахе, агитатораш я, я. Нозадов, Мурзукора, Грищенкос, Дадаев, [illegible] Кардаллоева кхиараша. Цар цхьаза шоай коллективо юкъера цхьа масал а лахий ладугIараш шоашка дIайолайт беслен.

Наха хьехар я доаш шоай балха моттигашка гIалаташ а дуълийташ кхса кулгаш а дехка делаш тха коммунисташ. Эггара халагIча эггара бахктохаме йолча моттигашка ба уж, хIаьти цаI производство [illegible] уж болхаш. 78 коммунистах 60 — коммунистически къахьегама ударник ва, [illegible] — ца цIа дикха кийчаура ва.

Коллективна юкъера гIулакхаш, безам къоьегамИ безам «IоагIа» беш а хьа лераш Актай цар хIанз дIадахача шера бахта балхо а 100 гаргга лекцеша, информацеша, беседаша, читкаша.

Нагахьа сег вац тха коллективо цхьаннахьа ца дешаш, шай санхетам, политически хьетама боарам лакх ца беш, професси кIоаргагIа йоаза, Iомае ца хьажаш. Промысла болх беш я 5 политшкола, дукха творчески юкъера организацеш, тайп-тайпара кружокаш.

ВIалла ца хиннача тайнара уйза гIахкийтаь тха идеологически болхлоша КПСС ЦК Теэисашта, декабрьски Пленума решенешта, Юбилейни вьаз сийе сийрагIа лоттаьуш боагIа. Тхо теш — тхоай коллектива В. И. Ленина 100 шу дузи доахха цIей дездеча денешка дикача гIулакхашца юкъаргаплаянх.

П. КРАМАРЕНКО,
промысла партбюро секретарь.

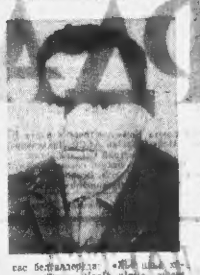

ВIАШИ НОВКЪОСТАЛ А ДЕШ...

ПРОМЫСЛЕРЧА оборудованех йоакха оатзалаш хIама ца эшаш ерригаш а тха цеха хьайоагIа. Уж да электромотораш, АПР-2 яха дIоагIаш, турбай а штангай а элеватораш, кIоаргга насосаш. Чоалкема болх ба церца бе безар.

Вьь сег ва тхо: Зандаков Абуэзит, Касумов Висха, Абозин Владимир, со. ХIаьта массане кулгаш гозаэп йоалаш а да. Хьаена оатхал мелла чоалкама а ремонт а оашаш хилара хац оьшне дIайоахиаргьац тIок цхьана а. Цхьанна хоар массанена а коа. Иштта хьахиннай тха смежни профессеш, ХIаьта оалаш хIама кьадеча хана кIазиге - дукха тхоай творчество юкъе ца йиьеча а Iелац.

Хьалха кхиннарaш санна довцаш эргеш дац дукха ха йоаццаш тха промысла электромотораш. Нагахьа санна шоеш долча тайпара дIаоттадича бувь а соттеба Iовийза латта оазаргвар болхочун скважинашка спуско — подъемни операцеш еча хана. Цеха хьачу а ена цIенна басар а хьенха латтача церна эгIа а магIа а воалаш бIаргьйнаш лийлар слесарь Абозин Владимир. Цiьвеола сег лоархIа а вергацар царех кулг тоха, фент хьахьовзае. Владимира 14,5 килограмм хулаш йола цох ьыла команда аппарат кхессе дIа а кхийта шиь приспособлени йир. Уллув зIамига шодилг а делла кабаль цу электромотора гешна кхычаьа дIабахьа, хьадьей а баь кнопкаш йоакха йиш хургйолаш бир цо.

ХIанз дикка атагIа де цу тIа болх беча сега. ДIа а этта паргIатта кнопкаш а таlаеш латта мара везац цун.

Къаестта теркам тIабакийта тоаш вэаш а скважинаш чу йоакха кIоарга насосаш: латта структора хувцаелерга, чIоагIа хиларга кьехжа сиха йох уж. ХIаьта цIена йолча церех хIаранех 65 сом довикх, цу тIа, хьазца кора а агIаш. Ремонт еш оаха цунга дIадовийт кхийта сом, хIаьта цIенача миссел болх а бу. Иштта уж тоа а еш 600 сом аьча кходир оаха 1968 шера, хIаьта дакеча шера — 400 сом.

Массене а лакха разрядаш я тха. Цудувъа, аз лакхекьа аьхама тайпара сиха болх хьабе а, хIаьта вIаши новкъостал де а вIешгIеэьдоал. ХIара бетта задинаш 130—140 процент кхоачашъю тха зIамигача коллектива.

А. ЧИМХОВ,
промысла мастерской вокхагIа вола слесарь.

Социализма материальни база Iилманеи техниканеи эггара керда карагIдаьннарий ларда тIа хьабаьча халкъа боахама дерригача доакъошка чIоагIа дегIаена индустриальни производство мара хила йиш яц, яхаш хьийхад В. И. Ленина.

(«В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга» яхача Тезисаш тIара).

СОМАЯЬННА ЛАЬТТАН ЧЕ

СО ВОККХА сег ва. 63 шу да са. ХIаьта а воккха ма хул ше тIа ваьгIа гIеха, ше бе йоалаянь бел, къахьийга моттиг дукхагIа езалуш хул. Иштта ва со а.

Промысле ца аадаш из цIагIа довкхача дийнахь цхьа лоархIаме хIама ца дича санна сагата хул со. ХIанн хул аргда аз. Оалош, бокхагIа бераши санна сий долаш из къахьегама байрахк дIаяхьар лов сона, кагирхоша а. ХIаьта оахош эстафета дIаснираштe раьзо а ва, тIехь-тIехьагIа чIоагIлу коллективан къамий доттагIал, барт. БIубенна кердача вахарга — коммунизмага йоаа из коллектив. Цо юта лераш цу промысла таханеи кхоаней гуш я. Бакъда, селхане а йовза еза. Бехктохкам, кхерам тIалатташ хиннай из. ТIехьенна, къаьстта цу коллектива тIехьенна хайча дика да цун истори. Щудуххьа со кIезига тIеяьашкехьа юхахьожаргва.

...1930 шерашка МалгIабике мехкдаьтта довлла моттигаш кораьй аьнна кеоача берригa республика мехкдаьттахой со укхаза хилар. Со а нера укхаза цхьаккха говзал сай еце а. Дикка болх бича мастерий школе деша хьожавир со. Наггахьа мара вышка яглацар укхаза цу хана. Доккха цIей хулар тхона аргIанара скважина болх бе йолаелча.

1942 шера цIенъенна дIаьхьлар промысел, вышкаш вIалла аьгIа йий я хацар. ХьатIадпагIача немций оакхараштa - фашисташта карa ца яккйта йохаяьар, оаха уж.

Кхерам тешшаме тIера дIабаьлла, МалгIабикера немций дIалаьхкача Iо а хьалла акулу нах санна урьувтта йолаелар вышкаш. Iалаьмате хала ха яр из. ТIемо дIаккхьллар паччахьалкхен рузкъа. хIанз санна керда оборудовани хьа ца ахьаш йисача леддкъа йиш йолаш давар.

Динамит кIалла а ехкаш лаьхйта вышка, дIа-хьа кхийса фенташ, кхийола охтханаш хье а лекъьаеш вIашагIьехка доладелар тхо скважинаш. ТIехь-тIехьа дикагIа садаха йоласлар промысел. Дуккхача хана масса хинначa турбаш чу гIолла юха а мехкдаьтта доладелар. БокхагIабараш тIем тIа а болаш промысле болх бе нхараш дукхагIдараш бераш дар. Наггахьа мара нийсацар из болх дика ховш вола промысловик. Уж бар хьехархой, цуниа тIехьа бIарчия группа хулар цо дер де, цунгара Iомабала гIерташ.

Бокха мукь бар цу хана болхлошта тIа лаьттар. ХIанзарча операторо цу хана хиннацунга хьежача ший балла салоI. Цун массайолча скважинашта Iунал де а хIаьта ший сменах белаца 10 метр йIаькка траншея иккха а езар. ХIанз смена чакхъяьлча мукъа хул мастер. Цу хана смена яхар фий хацар цунна. Болхлой чубоалар из чига нуьер, ша лаегIа смена чубоалар — из чига вусар. ХIаьта, Грозненски управлене фехье чу сача [illegible] дIа-хьа векха йиш йоллаш а вар.

ХIанз санна хоза цIеча кхийннея петта цIеноаш, Iаьа, сейлIа, сахьера моттиг яьар бредашнна. Муш чу а хьекаш хулар цар будка. ДIа-хьа йоакха вагахьа мара машин гацар. Цу лакхача довкъашка гIолла гIаш улар болхлой балха, ноакхьа 1 — 2 сахьт а доадаш. ГIаш ада безандаь шоай на хулла нах балача моттигашта юххехьа яха гIертар мехкдаьттахой шоаш йоакха скважинаш.

Хало-м дика Iайшар. ХIаьта а нах юха билацар: хоара Даьхе малагIча хьале я. Цу юкъе тIем тIа бахараш а бар дагабоахнаш. Тха новкъостал яшар царна. ЦIакха дигар даргдаш Таганроге траншеяш чу багIача салташта котамаш а яйца со вахийта депош.

— МалгIабике, кьмчахьа цхьа дезза бац ше дага ца довхаш. Тыле вале а тхо да фронте, — яхаш яйса нига даь къамаьл дагадоагIа сона.

ЦIавенача тIехьагIа промысел аттачь йоаллашеха из а бе еллар топ. Орденаш, кхо чоаи яхьаш цIа я нена юха а тхоай цхьоалагIча бригаде мастерал болх бе йолаелар со. Пенсе вале а аз хIанзо а се коллективаца лоархI, дукхагIа йола ха цига дIакхо.

Дег тIара дика хет сона тхоай промысла коллектив къахьегамца ший сий лакхдеш, эггара дезагIа дола совгIат Ленина орден а еннa партеи правительствеи шийла бенна тешам по боа ца беш.

Ф. КОЛЕСНИКОВ,
Промысла хьалхарча бригада мастер (хIанз пенсионер), Ленина ордена кавалер.

Сайгара доагIача даькъа...

Цхьаккха специальность яцар са укх промысле балха воагIаш. Се цхьанне а теркал вергиш мотташ вар со балха воагIаш. Бакъда, тха промысла коллектив ший традицеш йолаш хиннар.

Цу сахьате цхьан Iимерзача, барт тайнача дезалах се дIаккийтача санна хийтар сона. Массане я со фу сег ва, са цIагIар хьал миштад, со шоаш волча фу лаьрхIа, фу дагадоллаш вевв кьежар, гайна чиннадар сона хийттар.

Массахана сона юхе хила гIерташ вар царех цаI. Из хиннар сона болх ца бовзалга а хайна со Iомаве, шиь опыт сона хьаала лаьрхIа воккхагIа вола оператор Луценко Яков Степанович. ХIанз йиьлагIа разряд а йолаш оператор ва со. Сай вахар укх коллективаца из къоастаде аз лаьркIал дег чура.

Яр воркIлагIа шу да аз укхази къахьега. Сай болх гIалат ца довлийташ цIена, сиха бе са вIаштIехьа а доал. Дика Iамовеннав со скважинега «ладугIа»: гIарах цун фу эша ха, мехкдаьтта замер яккха, аналиш е. Се бахар долаш цхьан скважина дебит лох ца ялийта, ца йохийта хьож со. Дукха ха йоаццаш сайна сиина коммунистически къахьегама ударника цIера сий лакха лоаттадергда аз. Дикача къахьегама толамаша накъа гIоргва со Ленина юбилейна.

М. МАТИЕВ,
шоллагIча бригада мехкдаьтта доаха оператор.

РЕПОРТАЖ СКВАЖИНАЙ «ЛОРАЩ» БОЛЧА

СКВАЖИНА «цемагеаш хилча цу сахьате оарцагIйоал «Скорая помощь». Из а доацай «бIаргеаш» даакхе зIамига будка. Сомача аьшна турбех ьыча соало за тIара Iенккхац из Iай а дьхий а дIа-хьа юкъе хана гоза йиш яц.

ХIане тха долча скважина саман йоалаьй из. Са хилленца дацей цун бIаргаш-прометоара, из хиллаца дорба даш динаь подземникаш наа малбенача скважинна. Тамаш а яц малбелар: яьтьеалагIа шу да цун дог деттйу, ца лаьтта кIелкара Iаьрна «дощуш» къалъраза. ХIаьта а сацийта йиш яц, дина да цо дийнаь-бус пуш дола 1—2 тонн мехкдаьтта а.

Цунна йина «лазар» сиха гучадаьккхар «лораша» — гIоанда пробка турбаш дIайцига хиннар. Чоалхане, хкарама, хала бола бе скважинашта подземни ремонт яр. Цунга хьежна низ белаш, лайре, фийла хила беза из хьабеш бела нах а.

Тхо долча кона цига хиннар вомхагIвола оператора Мардачев Иван Емельяновича смена яр. Цирка летота буrIа дар сайна да цун дегI. Иштта ба цун новкъостий — операторош гIумке Татаев Нурдин гIонгIа Белоев Махьмадн а.

— Эггара халагIа йола скважине я яр, — йоаш Иван Емельянович хьаьмъюкъзара цьцар дIа а деаш. Кьычаьна 1,5 мара ца кула турбаш укхаза 3 дюймаш я.

Вахьлуа операгор: дезэл шозва дукхагI да цар, элеватора ниатгьа мара хьабега агIаш. Цу хана нах йиткъал араш хиннаш. ТIехьа атта дий 630 метр йIаькка турбаш (из а цу кьаьначо скважина хIоаргал) хьальхка.

Юха Белоев Махьмада «С-100 М» яха подъемник тIаметта тракор. Юкара лаьтте, цо низ тIа мебохийт, чIоагIагIа деттаду, гарра эг. ЧIоагIа йоалл рычаг низ бола кулгий бе. Сома аьнк муг оаха а бенна мера мо хийсвенаь. Скважина чура хьалйоагIа турбаш къалуцца Иван Емельяновича Нурдин Касиевича кулгаш автомагаш хинна лел. ДIа-хьа йист хила, цу гIара юкъе цIогIа детта дезаш сег вац. БIарга оамалаш, кулга оамалаш хоа цу иаь тайп-тайпара къамех волча сега шоай фу де деза. Цаl зIамига а йоаха участок яц промысле цхьан къамех нах болаш: Iы маргагIа хул шоайла дикагIа барт хоа, оамалаш, традицеш дIа-хьа йовз, йоак цар. Ккыметтел селоIеча хана а дукхагIа бе берам, дувца хIинцеи хул.

Подъемника дIаерача гIелошь хьал а айн Iойхилар дуцашьча хана дена лаьтташ тьила ВIайлаа турба. Дохкаш ве дахкхочер подземникаша. Ченагъенар эггара халагIа йола операци. Котало яр из. Цун а чIоагIах гIадбитебар уж шоаш из операци графикаш сахьат лааьла чакхъяьккхара.

— Кхийола операцеш аттагIа я.

— Цу сахьате-м вида минеташ IотIаеттадургьай, — йоалар кахар доацаш турбаш лаьтта кIелтара хьальарвалердеш гIадоагIа Махьмада.

Ваь нет промысловикашта шоаш кхоо «юбилейни минотеш», Уж минотеш я, пятилетка ханал 40 ди хьалха кхоачашъвай оаха, Даьхенга рапорт дахийта деза раш.

ШоллагIча дийнахь да мел дезар а даь насосаш йоалла штангаш Iочуйохийташ боккхар подземникаш.

Трактора чу рычагаш дIа-хьа тетташ вагIача Махьмада, из «Сразэм Iа ьычок фу хиинадIа» хеттача а хайна ше пIеаг къамехар, вела а къаьна.

Шн сахьат Iаьнад хьнлга дар из. ТIешта шн сахьат хьалхе садаьа, лаьттан кIелкара мехкдаьтта къалъуз Iалапургьа из, цу хиннар долча «лораша» дарбаь къонъахна «йониха» сага.

Дукха я промысле халгга, цар дениача беркатега хьежача сецийтача а хIама доаца скважинеш. ХIаьта а укхаза иштта лархIац из, Уж тоаеш, церна ремонт еш дIабазача къахьегама, хелож мах массехк дийнахь юхе хье а беле пайда тела йоьалу цу тайнара кьхьа на фонда оела массехк скважинаш. Укх шера цу хьалхарча оахе юьцене Торий Матрена Власовна кулгаладеча бригадерча подземникаша ремонт яьрех воркIлагIа яр хIанз аз юьца № 763—7 йола скважина. ДIадахача шера 250 скважина къонйяр цар.

...Сиха «дIанзеккар» лаьтта уж штангай йиткъа йIаькк турбаш. Уж дIатIакъуйзаеш вIашгIихеттош бера бе а тIолеш Ивана Емельяновичи Нурдина Касиевичи хIостаду дIоагIа автомата кхестадеш санна хетар. Къамаьл доаш цар ритм йоакке лаьтар тхона. Хьете, дувце-м дукха дар.

М. ЗАНГИЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьаро аьттехьа) оператораш М. Белоев, Н. Татаев, вокхагIвола оператор И. Мардечев.

М. ПЛИЕВА сурт.

ГорбаковгIар—мехкдаьттахой

ИЗ ДАР ИТТ шу хьалха. Цу промысла заведующе Социалистически Къахьегама Турпала Паук Марина Яковлевнас безаме тIайийр мехкдаьттахочув говзал Iомае безам бола Горбаков ИбрахIим.

— Тхона чIоагIа эшаш ба шоллагIча метода мехкдаьтта болкхаача насосни установка машинисташ, — аьлар Марина Яковлевнас.

— Се дукхагIа эшача, йиса дукхагIа пайда лургболча гIоргва со, — жоп делав кердача болхлочо. Цу хана промысле дукха балхан дора мехкдаьтта дукхагIа даккхара карагано-чокракски тIоанашка хий чуухийташ. Мел эша насосей оборудованя яр промысле. Цудукъа сиха хьалъе езаш яр насоснешта эша эзави. Юххьанца деиз къьвача болхлошта нийса ший нормаш кхоачлуьеш къахьега волаеелар нов. Горбаков. Из каменщика а, штукатура а болх ховш вав.

Насосаш дIаоттаргьа тIехьа тIа ший массаза хургйола говзал кIоаргагIа Iомае гIерташ цо деш технически литература, Iонаю мехкдаьтта тIоанашка хий чуахийтара технологи, насосни оборудованена эксплуатаци яра боккъонаш. Цу хана чIоагIа новкъостал дир цунна участка начальника Зангиев Валентина.

Ха сиха дIайодар. Шо балха вена кхо бутт бовдлашехьа машиниста говзал а Iомаяь кхоалагIча разряда экзаменаш дIаелар ИбрахIима. Цу хана денз шоллагIча метода мехкдаьтта доваккхача болх беш ва из. Насосни установка дикагIвола машинист доархI ИбрахIимах. Цун сменагIа массаза порядок хуз, нийса делаю мехкдаьтта тIоанашка хий чуахийтара технологи. ХIанз йиьлагIча разряда машинист ва из.

Балха венача хана шийна лаь новкъоствал дий а ва луш, къонача болхлошта ший опыт дIакла кийча ва ИбрахIим. ХIанздехьа 12 мехкдаьттахочоа машинистий говзал Iомаяьй цо. Коллективе чIоагIа лоархIаш а сийлеш а ва ИбрахIим, Массехказа из хержав промысла профсоюза комитета членалла. Мехкдаьтта промыслови управлене коллективо цунна еннай 20 сийлен грамота, промысла болхлошта юкъе эггара хьалхарчарна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яькхай цо, Иштта дукха совгIаташ тийннад цун сесага Эсета а. Из я насосни установка мастера гIоналча. ХIанз коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи ккхара кьоасим лоаттабеш я Эсет, Укх гаргарча хана насосни установкай машинист хила экзаменаш дIалла кийчлуш я из.

ИбрахIимии Эсети болх беш бола коллектив мехкдаьтта Промыслови управлене дикагIчарех я. Духхьал дIадахача шера мехкдаьтта тIоанашка хий чуухийташ кия гIалойттабарах цо планал совгIа даьккха кIаьрже дошув 80 эзар тонн я. Уж толамаш доалача дизза даьъа лаьнад ИбрахIими Эсети.

Ший засн нанаси хержача ваькъ йода шар йоI Малика я. БархI класс чаях ма вьккхнигехьа мастер Торий Матрена Власовна керте латтача бригаде балха йоагIа из. Цхьа дезал санна барттайнача коллективо безаме тIаийнар бераш а йоI. Матрена Власовнас зийра хIама хана Малика тIакхуви хилар. Юхьанца замерщалла болх беш хилар из. Цхьабакъда оператора говзал кIоаргагIа Iомаяра книжкаш деша, ветеранаша - мехкдаьттахоша Н. Машенцевца, Д. Зимовецаца, къьтарча дагаювлар из, Сиха карорзайора цо скважинай технологи, скважинашта гIулакх даоа болх а. ЛаккхIар балха разряд, ХIанз итт скважина доал деш я Малика. Цхьаккха хьовзам хилийташ цо ше болх беш участке.

Общественни балха тIа а кьинаре дакъа лоац Горбакова Малика. Из я промысла ВЛКСМ комитета член, дикагIйола агитатор.

Болх беш яр веина дешар юкъагIа диташ цо. Болхлой кагирхой школе 10 класс чакхйоаккхаш я из хIанз. Укх шера Грозненски мехкдаьтта институте деша яха лерхI цо, Бригада дог тийша я цо ше лерхIар кхоачашдергхиларах.

...ХIара IуйрийнA Борис-Су яхача участке хьаккхоач мехкдаьттахой вахта йоалеш йоагIа автобус. Царна юкъе хул ГорбаковгIар дезал а, Къахьегамна даьккхал цар шоай сий, цунна кора даьд царна ираа а.

В. ТАГУРОВ.

БIАЬСТАННА НАКЪАДОЛХАШ...

ДIаде фу кийчде

Юртбоахама культурай хьукъам лакха хилийтара лоархIамеча гIуллакхех цаI — дIаде дика фу кийчдар. Хоьш да, нагахь санна во фу дIадийча, культура кхееча хана ероьга агротехнически бокъонаш лора а еш тIаьхьожем лоттабича а, чунца хьукъам геттара лоха хуьлийта.

В. И. Ленин вань бIаь шу дуза ча денна накъаболхаш юртбоахама культурай лакха хьукъам чуьна социалистически лекхао тIаийцад тха района кхаш леладераша. ХIаьта хуьгболча хьукъама лоод, кертточа даьккъе дика фу долга хоьш, шоай иза кхо на беш лакха кондици йолча фуна фонд кийчъяра къахьегаш ба уж.

Юбилейни шера чуьцаргболча хьукъама лаьрхIа тха района къахьегамхоша гуьйкь дIалийна фу цхьоалагIча класса 89,4 процент, шолагIча класса 7,8 процент кхоалагIча класса 2,8 процент лов. БIаьстта юрта культураша лаьрхIа плана 9363 центнер йолча, 7644 центнер фу Iалашдаь баьииоб кхоц леладераш. Iалашдаь фу деррига дIадуьча кондицега дIакхоачадаь да. Цавех цхьоалагIча класса 27 процент, шолагIча класса 72 процент, кхоалагIча класса 1 процент. Цул совгIа 1320 центнер кондицинон фу юкъадоргдолаш, тха района боахамаш элеватора хьаца дIаденнад 2676 центнер хлат.

Фу Iалашдеш къаьстта дика къахьийгар, фу цIенлеш къаьстадеш йолча чоалхаерча машинаш гIо болх беш болча «Горец» совхозерча Р. Эльмурзаева, «Красноармейский» совхозерча Н. Яшуркаева, кхычар. Хьинар кхо на беш къахьийгад фу Iалашдеш совхозий агрономаша.

Фу кийчдара гIулакх массанахьа цхьагарра лелац. Района цхьаболча боахамашка кхоачамбоацараш да. Йолаш я тха вай оне хIанз а бIаьсти дIаде фу геттара кIезига Iалашдаь совхозаш. Ишта Мичурина цIерагIча совхоза фу Iалашдара план кхоачашъяр 178 центнер тоьъаи. ХIаьта кхыча боахамашка шоашта эша фу Iалашдаьа цхьажкха хIама на беш боргIа. КIезина Iалашдаьа бьуна фу «Грозненский», «Красноармейский», «Горец» яхача совхозий кулгалхоша. Цу гIулакха лерргIа терком тIабахийтам боацилга мара кхы бахьан дац. ХIаьта цу боахамий экономика дулх, шуна лекхара лостам болаш хиларна духхе оьшаш дIас еаргья дар.

Хоьш да, дика хержана, бIеха доаццача фуна бургIагаца витательни хIамаш дукхагIа хулилга. Цу тайпара фу дIадийча из чехка хьатIа а доал, хIаьта хьатIадаьна дIнор Iалама хьалашта духьал латтара низ болаш а хул. Совхозий агрономашта дукхагIа терком тIабахийта беза Iалашду фу цхьоалагIча класса боараме дIакхачийтара. Зехьа роьгда къахьегамхоша хьийга къа, нагахьа санна фу ямбараш ка, складашка долча хела лерттIа тIахьожам ца лоттабойя. Цудухьа складашка болх беращ фу талхаргдоацаш складашка гIаьххьача бораме температура хилийтара, фуна во деча са ловххача хIамашта духьаь доцьаж тохара дан фийла хила беза.

Белгалдаккха деза фу лоттадара бокъонаш эгара дикагIа «Грозненский» совхозе (фуна склада заведующи вол, Идрисов) кхоачашъеш хилар.

Тха района кхаш леладераша дош деннад, юбилейни шера бIаьсти дIадуьргдола фу деррига цхьоалагIча класса лакхача кондицегIа хулийтаргда аьнна.

А. СИМОНОВИЧ,
Урус - Мартана райони лаччахьалкдан фуна инспеци начальник.

ФИЙГ БИЗАИ ДИКЕИ

БIаьсти дергдолча болдаштe кийчо еш ба тха района кхаш леладераш. БIаьсти дIадуьргдола фу фийг бизаи дикеи хургболаш кераж дар. Лоацца аьлча лоаххача кондиццех дола фу Iалашду цар.

Кондиционни лакхарча классех дола фу тоссеш дIадийнна элата хьукъам 20—30 процент лакхагIа хул. Цудухьа укх тIехьарча шин хьаь шера лакхача кондицех долча фуца мара дIаюш ца юртбоахама культураш, къаьстта элат. Ишта дIадаха шера бIаьсти дIадийна элат кондиционни фу тоссеш дIадийра кхаш леладераша. ХIаьта укх юбилейни шера а бIаьсти дIадургдола фу цхьоалагIча классех хилийта гIерташ шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш ба района кхаш леладераш.

Къаьстта дика болх бе фу цIенден, доккъадеш, фуна диналга хьежжа из кхостадеш «Знаменский» совхоза къахьегамхоша (керттера агроном В. Гайпорицкий). Плана 370 центнер Iалашдеза хIанзале 372 центнер фу Iалашдаь баьннаб цу совхоза къахьегамхой. Iалашдаь фу деррига кондиционни да, хIаьта царех 210 центнер цхьоалагIча классега дIакхоачадаьд.

Цу боахаме фуна лаьрхIа элат дикача гIаладашка лоаттаду.

Геттара дика вIаштIехьдаьхад бIаьсти дIадургдола фу Iалашдара, кийчдара болх «Минеральный» совхозе а (керттера агроном новкьост Будыгин).

БIаьсти дIаде лаьрхIа фу Iалашдара план тIехдоаччаш а еш хIанзале 2858 центнер элат кийчдаь баьннаб уж. Царех 2650 центнер дIадуьча цхьоалагIча класса боарамe кхоачадаьд цар.

ЛоархIама гIулакх ца [illegible] дIадуьргдола [illegible] хьалха ца [illegible] лелаш. Цу хьакъехьа дукха ду [illegible] Ишта хьалхе дом [illegible] хетах цIен а я, ладар чуулаягдолаш тховраш тоадир укхаза. ТIеккха кIира а теха, фуна зе деча фадбаккхе хIамашта духьал доцьаж а теха кийчйир цар помещенеш. Цул тIехьагIа мара дIеоттадийзар ца фу. ХIаьта хIана элатех кIезига тIоадал кхийтача, цу сахьте цIаьовщи кораши хьа а лийлла кера фо чуьек помещенешка.

Дукха къахьийгад дика фу Iалашдара «Гвардейский» совхоза кхаш леладераша а. Цар Iалашдаьча 2325 центнер фух 2075 центнер цхьоалагIча класса да. ХIаьта Iалашдаь фу йоккхача еккъача, дика кийчъяьча помещенешка латт.

Белгалдаккха деза, цу лоархIамеча болча йоаххо еча боахамашта ннйсса, тха райони фу Iалашдара болх геттара во вIаштIехьаьккха боахамаш долга а. Ишта, «Асиновско - Наурский» совхозе Iалашдийча 700 центнер фух дIадуьча кондицега дIакхоачадаьд [illegible] центнер мара дац, хIаьта «Озерный» совхозе Iалашдаьча 544 центнерах дIадуьча кондицега кхоачадаьр 364 центнер.

Цу боахамий кулгалхоша фу Iалашдара болх хIанзе а сиха бога да доале тешаме болх хьаьа леладераша чуьцаргболча хьукъам [illegible]

Л. КАРАБЛИНОВА,
Надтеречие райони лаччахьалкдан фуна инспеци начальник.

ДИКАЧА ГIУЛАКХАШЦА

Вархl класс яьккхачул тIехьагIа технически училище дешa йоьдa Ковшова Лида. Шин шера гареге цига деш цо. Шо училище яьккхача хана дика дешаш, юкъарча вахаре а доккха дакъа лоацаш чакхйоал Лида. Толамца училища чакхйоаккх цо. Цул тIехьагIа Грозненски шаьккъ ера комбинате вафелний цехе белхалла хьожаю Лида. Училище дешa ягIаш лаьр кийчде Iожаяьнна, шийн лоIамах къахьега йолаеча дукха хаалонаш духьал нийсъелар Лидайна. Валхах дика хьаийр, вафлеш яттара йоаххала бокрам лелабе хаьар цунна. Цеха хIара йолхлочо шин-шийн гIулакх кхоачашду. Цудухьа шийн болх юнъах а бита кхычуница ха йоаc мукъа хилац цхьаккхе а. Цул совгIа хIаране шин-шийн тоьзал ма йий. ТIаккха хьехар дарал совгIа кхы де гIо дац цхьакне а. ЛоархIалургйий - хьогl со, ишта мара кхы дIахо йолча хаа а ер болх боззаргбийтеш сона, аьнна, шекъяьлар Лида.

— Маккара, Iомалургья хьо, юкхьаниа массане а ишта хул, — аьлар цеха мастера Крифко Валентина Васильевнас. Цийн дагардар шийна хоьш санна. Дукха я Валентина Васильевнас кийчъяь ца дIахьехаш шийна хьехаш йола бакъонаш. Цо [illegible] дика белгалъяккха гоьзал ве комбинате. Иштта Ковшова Лидайна а доккха новкъост дир цо, дIаккхегайяр йоI шийн балхах. ХIанз цеха дикагIча болхлоех лоархIаш я Лида. Смени задани дикка тIехкхоачашъю цо. Лидас кийчъяь вафлеш хьаьн чуь болхи хоьл бос болаши кул. [illegible] йоттича хана совгIа [illegible] гIа йоаьйи йовгIача боарамегIа пишмашка йоэхал лоттаю цо. Цудухьа дIаьккха браке хилац цун балха тIа. Кхо шу да Лидас вофельни цехе болх бу. Цу юкъа цехе кулгалхоша дукха баркалаш кхайкадаьд цуна.

В. И. Ленин вань бIаь шу дузача денна сийна цеха къонача болхлошта юкъе шерра социалистически эхь яьржай. Цу яхье къахтара моттиг лелаю Ковшова Лидас. Хашта къони йолe а ха яхе сaг санна сабаре, беламе саг а я йоь. Ковшова. Дукхьал цхьан гоьзалах кхоачам бaь цо Iош тайп-тайпара гоьзалаш Iомаю хIама ха, доьза тIера йолча йоIа. Эшача чена бокъонка йола гоьза бод хьуар! упаковщица я из. Шийн болх дешшехьа кхьйола гоьзалаш кераерае ишта ятта лаш. Цхьабаккъала, шийна ца йоаз балха ескьйлонаш гуьчачара сутара йолча Лидайна-м хаьа, кIаьдъялар фуд а хац. Цул совгIа Московски пищевой техникуме кхоалагIча курсе заочно деша а ягIа йоI. Ковшова.

Дика производственни хиларах тарра дика общественница а я из. Цо дакъа ца доацаш мероприяти дIаьхоа дац. Цеха болхлой цхьа цIено лораяра комиссеш комбинатa комсомола комитета член а я Ковшова Лида. Дукха хьетам болх ба Кадс шийн хьинара караракхе бокх terkam тIабохийт цо нохчийн гIалгIайн кхалнахаьарча кхетама балха. Цеха болхлошта дукхиеза Лида, лоагIаш сийду цун. Хозача дешаца, дикача гIулакхашца лаьмкха сий да цо.

Б. ХАЛИДОВ.

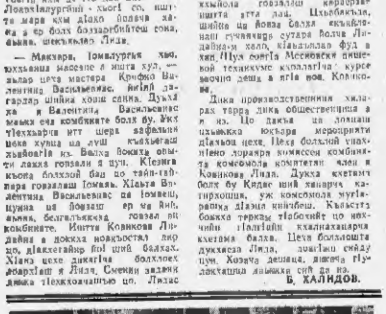

ПОЛЬША. Юрташа лаьрхIа йоккха йоала автоматически телефонии станцеш вIашагIьеха Быдгощерча телевизионни аппаратура [illegible] хьаьанза болх бола Iалашду цар.

СУРТА ТIА: быдгошски предприяте цехе вIашагIйоллаш латтa автоматически телефонни установкаш.

ЦАФ—ТАСС сурт.

БЕРИЙ ДОТТАГIА

ПИСАТЕЛА ГАЙСУЛТАНОВ IУМАРА 50 ШУ ДИЗАРГА

Республика литературни общественность кхоана белгалдоаккх нохчий писательпрозаик Гайсултанов Элисолта Iумара 50 шу дизар. Писатель вахаре хиннa ца Iеш Гайсултанов Iумара цIи шийца юкъаенна йола шийн тайпара а лоархIаме а жанр берий литература дегIадоладеча а йоккха веха я из. Гайсултанов Iумар юкхьанца деш берий произведенеш язъю прозаик волаш хьаьоагIа. Шийн беррига кхоллам бозаша хетаба цо хьалаьцача творчески наькъа темаме болаш, берий цо ю уйла керчуро ца йоллац хьаьоагIа из.

Гайсултанов Iумар ваьа 1920 шера 15 дизаре Шаьллача къахьегама кхархочун дезале. Бера хана цIагIара балхаш деш къахьегама чам бакха бийзаб цун. Деша ха а дикка тIехьавалийнад из, юкхьаццара школа чакхьъяьккхай цо шийн 15 шу даьъча. 1935 шера. Цул тIехьагIа Грозненски рабфаке деша вода. Цига цо дешаш хилла ха а эгара хьалхарча цун литературни опытаца дархIа мегарйолаш: Iумара язлир «Возбуяо» яха шийн хьалхара берий дувцар. Бакъда, из цхьаннахьа а кепатохапзар, дувцар лелара хилара. Грозненски рабфак чакх а йаьккха 1939 шера педииститутe деша вода из, бакъда, лекхерча образованега кхача вIаштIехьдалац; тIом хьов, Iумар юкъаре вода.

1958 шера деца цхьа шу дIадахадац Гайсултанова книжкаш дешача бераштa, литературни общественноста керда художественни произведени са луш. Художественностага диллача ерригаш а цхьатарра еце а литература партийность йолаш хилар дела яхача ленински принципоша ма яххара, дIаяхача замах юкедисача нйрчача гIулакхашта дукхала ерзаяь, дешачарна интернационализма уйла, бокъонца бола коммунистически кхетам луш я цун произведенеш.

«Болата тIела божар» яха цун кьалхара сборник 1959 шера дика тIаийцар дешарaша. ХIаьта Краснодаре хиначa язде болалуча прозаикий семинаре чIоагIа дика а лаьрхIар из.

«Кавказа лоаманка» яхача I. Гайсултанова шолагIча книжкаш чулоагIар «Нохч-ГIалгIайчена гIолла 1963 шера никъбар», «ДоттагIий» яха повестиш, ишта дувцараш. Укхаза а гу вайна писатель берий оамал-уйла дика йовзаш хилар.

«Нохч-ГIалгIайчене гIолла 1963 шера никъбар» яхача повеста тIа бозаме дувц авторо кхаь школьника: истори Iомадара тIера хиннача Салмана, массанел дукхагIа физика езаш волча Султана, дерригa доьза гIертача Вахий доттагIал.

«ДоттагIий» яхача повеста тIа бераша кхетадергдолча хьисапе хьагойт Гайсултанова Грозненски пролетариата хьалхленца ленински баццашца нохч-гIалгIай халкъо къовсам лоттабеь зама. Сюжет хьайолалу цу хьанарча керттерча социальни конфликтагара, дайна а болиш хьоатт революце салтечун цун Иванен нохчийн кIаьнка Iимрханен образаш, тешавеш дувц царна юкъера доттагIал. Дукхазох кхевеш да повеста тIара цхьай мититга сурт. Цига революце моастагIа молла Ислам дьессача къамальваьх революцена тIехьара баха гIерт. Цхьабакъда, халкъо цо гучаваккх молла, цо яхар ца дулуш я а хиле Iоьвал из трибуна тIера. Писатела хьагойт моллашта тIехьа къахьегамхой ца болхила, вах Советех тешаш. болшеазенаншта тIаттта бов а кийча болга. Дог тохадолийтош а револющеца дувзалуш гуманистически хила тарлуча тайпара дацуя чакхдалар: Иvana дийденнадац цхьан хьва цо Iимрана дейна дош. Граждански тIом чакх хьаьдале юрте а вийна ва дий ваьа доьааш висa кIаьнк гоьола дийца Ма-нуг цо. Цу гIулакхана ду повесть партийни, халкъа, тешамени.

Вайна хоьш да революце мара дукхача бошта сийрда вахар ца денниaла. Цу сборникашта тIехьа Гайсултанова арахеb повестийн дувцарийн керда книжкаш «Сомал йола лергаш» (1962 ш.), «Къовсама някъ тIа» (1963 ш.), «Кердача вахаре» (1964 ш.), «Тешаме доттагIа» (1965 ш.).

Уж дерригаш а берий темина, бераштa кхетам луча, уж хьалкхебеча, царех биаза бола советски нах беча, бокхагIар коллективни къахьегама, общества боккхача лоархIама темаш хетадаь да. Царех хIаране чура вайна ковравоагIа дика оамал йола, тIехьбусачарна шийгара хьожам луш волча вай ханарча саги образ.

Царед я масала «Нохкар-моз» яхача дувцарцара Жовзан. Из тород а шийна бола ьяттуа а бите, хIанз цо дукхагIа эшшача, юрта бола. Цига цо тоабу гесса лелабеш хинна библиотечни болх, новкъостал ду юртарча нахa дешерйовзуш Iомадеш. Цул тIехьагIа халача балхах цо а къахкиш, кхаш леладеча бригадана новкъостала балха йола. Цунна доаз къахьегамнара Советски граждаьнина дизза лела деккхар. Писатела хьагойт Жовзан саша хьинарш оамали йолаш комсомоло хьалкхебаь керда вайнахьа кхалнах мара хила йиш ца хилар. Вайна гу писатель массала а шийн заманa ов йовгIаш хилар. Цун дикагIа пола турпал дани хьалха, керда меллар дIадоладеш, ше дика къахьийга а ца Iеш, къмбараш шийна тIехьабийга хоьш йола саг ва.

ХIанзара зама, тахановна эшош дар белгалде хар — из да Гайсултанова Iумара творчествен керттердар. Из вайна гу 1966 шера кхелетарашта а кхи боккхагIчарьа а лаьрхIа арахийцача «Малика» яхача повеста тIа.

Цу повеста тIа писатель вайнала дезала, дезаларча кхалнахан маIача нахаи юкъерча гIулакхий тема ювцаш ва. Писатела цу книжка тIа хьагойт кердадар общественноста новкъосталца лоамарочун къахьегаме, общественни вахаре дахна ца Iеш, дезала вахаре а котдоалаш хилар.

1967 шера арахийцача «Массавена а белалба Малх» яхача новеста тIа юза а Нохчийчу граждански тIом лаьттача заманга вуг цо. Укхаза революце дуIаца цар кхел увш болча шийн кагийча турпалий уйланца боккхача кхетамца хьагойт цо чоалхаера ха. Гайсултанов Iумар шийн драматически произведенешка, прозе санна берий йоахо еш, царна хьехам луш ва. «Турпал», «Лаьчаргий», «Дошо бIар», «ХьунагIара цIа» яха цун пьесаш боккхача безамца тIаэц вай республикански техникий театра эрителa. Цар доккха гIулакх ду вай берашка советски патриотизма, коммунистически уйлаш дегашка йоссаеш. Из гIулакх дIахо хьу писатела шийн хIанз дунча я болаццаш (1969 шера) хьалхара дакъа кепатеха ехардийцача «Малая дьо?» яхача романа тIа я.

Гайсултанова книжкаш дешараш дукхагIа хулаш латт. Эрсий меттал а даьккха Москве кепатеха арахийцар цун «Iарби» яха повесть, хIаьта «Массанена белалба Малх» — Грозне эрсий меттала дешараша а литературни критикаша дика тIаийцад. Цо цIаькха хьахьокх Гайсултанов Iумар берий писатель волга.

Писатела юбилей ди — цунна караIдавнарий хан бу, цунна баркал оала ди хинна а ца Iеш цун хIанзчул тIехьагIа де дезаршка хьожа ди а да. Цо кхетаде деза шийн къахьегам чIоагIа бехктоххаме болга. Вай книжкаш дешароши литературни общественности писатела кердача произведенешка хьежаш я. Из цунна деккхар а дaь тIадожаду нохчий хьалхара берий писатела цIи, къаман берий проза долаяьр, шийн дерригача вахарца халкъа мутIахьа хиларна уйла чIоагIъенна вола коммунист-писатель из хиларо а.

М. СУЛАЕВ,
писатель.

ЖУРНАЛА АРГIАНАРА НОМЕР

Араьнний «Сельские зори» яхача журнала 1970 шерара хьалхара номер.

1970-гIа, юбилейни — ишта цIи йолаш я передовая статья. Цу тIа дувц дIадахача шера юртбоахама производство дегIайоалаеча караеIдахьаначехи В. И. Ленин ваь бIаь шу дизар дезадеча пятилетка тIехьарча шера да лоархIаргхи.

Дукха дувц цу статья тIа колхозий керда Хьинаме Устав тIаийцача колхозхой Еррисоюзни III-ча съезда итогех.

«Ленин вай гIулакхашка вах» яхача рубрика кIал я Белгородски областа юрта болхама управлени начальника А. Пономарева «Дикача гIулакхий хьокхама чиэ» яха статья. Цу тIа дувц областa юртбоахама производства специализаци ерах цхьайолча итогех.

Юрта боахама специалисташен боахамий кулгалхошен безаме оьшаргья Ставропольски краерча, Александровски района Кирова цIерагIча колхоза керттерча агронома, юртбоахама Iилмай кандидата П. Хлистова язъяь «Севообороташ мишта вIаштIехьйоах» яха статья.

Пийшача пайдане хургья Дагестански паччахьалкхен университета аспиранта И. Оруджева «Ссудаш... лене хилча» яха статья. Цу тIа авторо хоадамболаш яьлла из республика цхьайолча колхозашa паччахьалкхенгара йиду ссудаш пайда боацаш доадеш хилари. Царех ийса пайда эцара хилийта йиш доаца кхоачамбоацараш къьгга хьагучадоаь цо.

«Сельхозтехника» объединене Грозненски райоме отделене автомобильни двигателашта ремонт еча цеха начальника Н. Трембача «Конвейер тIа даьча» яхача статья тIа дувц улгови хьисапе ремонт еча шоаш вIаштIехьдаккхараш. Цар бахха опыт пайдане хургья «Сельхозтехника» яхача объединене колхозийи совхозийи механизаторашта.

Дукха моттиг дIалоац журнала оагIонаш тIа сомайн кочсийн боахамаш леладерий опытах дувцача материалоша.

Нагахьа санна шоай хьаламка мелагIча фух бола кхорош кхебе беза шун я безам бале Ю. Елоева статья йоалаш.

Журнала тIа [illegible] дукха къайола пайдане статьяш. Юрта боахама дукхача хоакъошка къахьегача никъа белха опыт йовзийташ ба цар чулоацам.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

Доазол дехьара

ДОТТАГIАША ВIАШИ ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ

Дукъал ши бутт мара баьннабац 1970 шера Советски Союзи Чехословакен вIаши товараш лоттадара долча протокола кулгаш яздаь, хIаьта Чиерна - над - Тиссайн яхача пунктащкен гIолла хьаданза уж вежаршие болча шин социалистически мехка хадкъа боадама еша машинаш, оборудовани тIайола составаш.

Январь бетта Чехословакера Советски Союзе дайтар электровозаш, трамвайни вагонаш, металлургически оборудовани, низ бола кемай двигателаш, юртбоахамa техника. Советски заводаша Чехословаке ухийт самолеташ, вертолеташ, тепловозаш, легковой автомобилаш, металла тедо станокаш, горни оборудовани, тракторaш, комбайнаш, промышленноста еша бедал.

* * *

Укх шера Советски Союза заказал Пражски «Чешске лоденице» яхача хи тIа лелача кемай верфа кийчъергья сахьата 2500 кубометр латта хьалдоаккхаргдола 5 автоматизированни землесос.

Дукха ха я цу судоверфа СССР-а дукха технически кемаш лоттаду. Укх тIехьарча тхьаь шера цо Советски Союза кийчъяьй 200 гарга землесоски снаряд, хи тIа лела насосни станци, землечерпалка.

* * *

Укх шера СССР-ера Остравско-Карвински кIора бассейнга хьоачаргья 50 миллион крона тIехьа бола оборудовани.

Ела - йоаххача энергетически транспортни машиностроени СЭВ чехословацко - советски белха группа заседание кулгаш яздаьча протоколах доагIаш махилларa, «Шкода» яхача пльзенски завода Советски Союза халкъа боахама кийчберга 1000 гаргга поленчати вал. Цу заседание дийцар Советски Союза оборудовани а ттаергйолаш Чехословаке атомни электростанцеш къаьъяра дешаш.

(ТАСС).

Прага, 21 январь.

ВЬЕТНАМСКИ ХАЛКЪ ЭГIАЗДАХАР

ХАНОЙ, 22 январь, (ТАСС). Кунгнам яхача провинце Тхангбинн Куэшони яхача районашка американо - сайгонски эскараша маьрша бахача нахах 700 саг вийна хилар укх тIеххьарча кхаа гучадаьлар. Цо чIоагIагIа эгIаз а дигар, халхетар а дир дерригача вьетнамски халкъа.

ДРВ кепайоазойон радиоси дувц «сихха сетедара плана» къаьсен варварский а, яхаш. Цу планах 1969 шера январь бетта дейа 1970 шера январь бетта кхаччалца йолча хана 20 эзар карательни операци яьй. Дукхьал Куангнам яхача провинце къалбоседа даьккъ тIа 4800 саг вийнав, дукка а дукхагIа бараш кхалнехи бераши а долаш, 12400 цIа, 94 пагода, килиз, 11 ирригационни сооружени йоккхай, 10 эзар гектар латта хIама дIаде мегаргдоацача даьккхад.

ХАЛКЪА ХЬАШТАШТА

АЛЖИР. 22 январь. (ТАСС). Алжирски Халкъа Демократически Республика Революционни совета председатела Х. Бумедьена кулг яздир 1970 - 1973 шерашка йолча 4 шера планах долча указа, яхаш хоам бу Альжери Пресс Сервис яхача агентства.

Плана преамбула тIа белгалдоаккх, Алжир экономически гIишлош хьалъяри саги гIулакх деш йола вай хаьара общество къаьрек керттерча этапе дIар а алжирски революци доаццача халкъа эгара керттера экономически, культурни, социальни хьашташ кхоачаш де дезаш хилар а.

Уж де лерхIараш кхоачашдара революцеа чIоагIаде дувцаргья социалистически общество хьальяра, яхаш белгалдоаккх преамбула тIа.

ПАТРИОТИЙ АТАКАШ

ХАНОЙ, 22 январь. (ТАСС). Моьх мукъабаккхара халкъа низаша (НВСО) январь бетта хьалхарча декаде Чиевь яхача провинце стройна юкъера ваьккхаь американски интервентийи, царна тIехьа латтарийи эскарий 700 салтех эсара. Освобождение яхача кепайоазон агентства тIолла [illegible] йола а яьй, толха а вай 10 вертолет, дукха бола тIема кхоачам хьайаьккхаб.

13 январе бийсан НВСО подразделенеш атака йир американо-сайгонски эскарашта Анкханг яхача провинце Читиа районе. Из дьтуп бийсан операци ярох патриоташа мовстагIчунна 300 салте а вийна я човаш яь а я.

КПСС делегаци Риме кхачар

РИМ, 22 январь. (ТАСС). В. И. Ленин ваь 100 дизарен Итальянски коммунистически парти хьахийна 49 шу дизар доала юбилейни гIулакхаш дечa тIехьа дакъа лацара укхаза кхаьчай КПСС ЦК член П. Н. Федосеев вера лаьтта КПСС делегаци.

БРЮССЕЛЕРА ИРА ДИСКУССЕШ

БРЮССЕЛЬ, 23 январь. (ТАСС). Европейски сообщества министрий Совета сессе ира дискуссеш хилара юха а тешал ду «Юкъарча рынка» партнераша юкъерча цIенхашттарча вIашдухьаленаша.

«Яккхе» кхьача мехкашкарча гIулакхий, финансий, юрта боахама министраша дакъа а лоацаш шин дийнахь хинна укхаза чакхьъяьнначa министрий Совета сессе дийцача керттерча дешай хьакъехьа цхьакни а решенеш практически тIалашаво — ишта аьа мегарга лоацца сессе итогех. Хьоадир сообщества бюджета дешан къоастадеча европейски парламента къаьстта йола йолномочен проблема. Цу дакъe европейски парламента къаьстта йола бокъонаш лара цIенхашта духьал яьлар Франци, Голланди, Итали, цар чIоагIагIа дIадехар ва дош къоастадар.

Керт танаж «Юкъарча рынка» сеййола юртбоахама продукташ йIадхар, тхьамкаш, чхьагIара бахчахьалкхен монополи оттаяр санна а дахьала а дешаш къоастадечa. Бакъда уж дешаш дахтIайоаккхача сессе дувцаргдолаш тIехьа [illegible]

Чотьнь маргоацаш дукха до американски агрессорашеи цар марионеткашеи Къулбехьен Вьетнаме ду зуламаш. Сонгми яхача къулбехьсновьетнамски общине баха нах къиза бобальга хайра дуненна. АмкагIча тайпара дак зуламаш хIанз а дукха да общественноста къайла лоаттадеш.

Американски къулбехьевьетнамски карательни тIехьалахача моттигашка юкедус доагадаь латта, хIалакдаь кхаша дIадийна нахаш, дохадаь цIенош, дохьаш чуесса бIеддаь дий, бобабача маьрачача нахьа декъий, палачий а: бешка бола тIа а оттабеш, садоаха нахьаьаш хина дIаякъоллалца хи кIал лоаттаду саг. Цаьа даь ца Iеш, вIашта массеглазза ду из хIама.

СУРТА ТIА: оахарой сибатекъа бийрзо сайгонски режима фечa карательни дивизецара бандиташ къиза йийттача патриотагара еоткъама эзаш ба. «Хийа тоIьзар [illegible]

ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 24 январь, 1970 шу.

ШОАТТДЕН ОАГIУВ

ЦХЬА ДЕКХАР

Библиотеке чакхйоьхуча мероприятеша: ленински дешараша, утренникаша, дешарийн конференцеша, беседаша, чIогIа гIо до школашкахь библиотекашкахь юкъера болх.

Школаша, комсомольски пионерски организацеша библиотека болча бахьана тоьо хулийт книжкай поэкъосталца берий кругозор шоръе.

Горагорская яхача поселкерча школан берий библиотекан коллективо чIоггIа къахьег хьуьш йоагIача тIехьенна лерттIа кхетам балара.

Юккъенца ала деза хIанз цар бечу болха керттера яр ленински тема йолга. Дукха да цу дахьакхьа школа хьехархошех дешархошех библиотека болхлоша цхьана кхоачашдераш. Оттанча планага хьежжа бу беррига болх. Ленина юбилейна хетаяь мероприятеш чакхйоах сакъердамегIа хургйолча тайпара. Уж тайп-тайпарех дукхеш я. Масала тематически беседаш ю, сайренаш, диспуташ, дешара конференцеш чакхйоах, сборнийн утренникаш кийчду, книжки выставкаш, альбомаш, киттш кхыдоа а.

Библиотеке дIачувалаьнарчоа гуччахьа хьалтеха йоал кхоалагIча классе дена барахIахIа кхачалца деша барIачарна деша лаьрхIача литература список. Йолаш и из школе я. Болгадеьнад ленински урокашка хьехархоша бераша Ленинах дийца деза книжкаш я. Библиотеке долаш да «Ленина вискетацта теццаме да», «Дзим дийцавар», «Ленински комсомол», «Пионераш-ленинцаш» яха а кхыдоле а альбомаш. Дукха материалашка сурташ да царна юкъе байча вахари цун сийлахь гIулакхаш дувцаш. Царех урокашка пайда эц хьехархоша.

Теркан тIаозаш я «Советски Союза коммунисташ» яха книжки выставка. В. И. Ленин, цунца цхьана Советий Iазал доакхаш хиннача цун соратникаш: Киров, Свердлов, Дзержинский, Бабушкин, кхыбараш бувцаш книжкаш да цу выставке. Январь бутт бодабелча дена цу выставкера деша 458 книжка дийцад дешархоша.

Цхьаккха дешархо вац школе В. И. Ленина биографи, цун сийлахь-доккхий гIулакхаш дувца книжка ца йешаш. Вайчв вадар шоашта кIоарга довзаш хиндер хьахьокх дешархоша сочинени язъена лаба, диспуташка, сайренашка, конференцешка.

ХIанз «Кагирхой союза декхараш» яхача книжках конференци кийчъеш ба дешархой. Доккха новкъостал ду бераштá из кийчъеча библиотека болхлоша. Хьалха шоашта хьехархоша урокашка бийцадаь из тема гарга я дешархошта.

Къаьстта дукхагIа пайда эц дешархоша беседех. Уж кастъкаста ю библиотеке а школе а. Дукха ха йоаццаш школа пионервожатé Бобенко Лидияс школе яь беседа «Ленин берашн изобразительни искусствен литературея» яхаш яр, хьехархочо Г. Атиеваc яр «В. И. Ленина образ — кино» яхаш, «Ульянова дезал», «Революционнин гIулакхаш дIадоладелара» яхача а кхыча а темах беседаш яй библиотеки болхлоша.

Традици а хинна дIаэттад библиотека болхлоша шоаш бу кхетаме болх школа хьехархошца даго а буьлаш болга. Атта ди дIалоаш уж школе ца болхаш. Дешархой вахар кIоаргагIа довза новкъостал ду цу гIулакхо. Каст-каста цхьан-цхьан классера бераш вIашагI а теле царна массанена а дIахоьаш книжкаш дешаш хул библиотека болхлой. Хьалха хIанз В. И. Ленина юбилейна кийчо эш кIиргагIа шоэа «Берашта Ленинах» яхача темах художественни литература дешаш школе библиотека заведующе М. Журавлевас ше а библиотекараша а. ТIаккха дийшача книжкех лаьца дукха къамаьлаш хул шоайга берий. ЦIагIа дайшкá-ноаноша а дуйц шоашта дийшачох.

В. И. Ленина музей а школе. Музей мел эша материалаш Iалаьцаш дикка новкъостал дир дешархошта библиотека. Хьалха хIанз библиотека болхлоша кийч а еш дукха мероприятеш чакхйоах цу музее. Цига каст-каста хьалашагIа боагIа юкъахьнарча класашкара дешархой. Царца занятеш ю лаккхерча классашка дешарой. Цу берригача болха хьехархошца цхьана хулгалдераш библиотекараш ба.

Дукха да школан библиотекин цхьана кхуаш боагIача тIехьенна коммунистически кхетам бахара кхоачашцу гIулакхаш. Цу берригача болхах хьахулайох дог гIоалоа цар шоай а берий дийконой а.

М. ТАРАМОВА,
Надтеречна районни культура отдела инструктор.

Химика... 7 шу

Кемерово яхача городе вахаш вовхIа шу даьнна Чурбанов Олег шоллагIча классе дешаш ва. Хьалта кIиранна шоаэа шин портфела чу шоллагIча класса учебникашца цхьана неорганически химе учебник чу а делла вовхIагIча классе вода из.

...Беррига а бахь бутт соагIа мара бац дас-нанас шоай Олежек эгара хьалха школе хакхъаьхкха. ХIанз из шоллагIча классе ва. Хьехархоша цун вниеш техача гучаьнбар уж тIехьдика хилар. Цул тIехьагIа халкъа образоване органаша бокъо а енна шоллагIча классе хьачуваьннаха кIаьнк.

Кхо шу даьнна вар Олег деша IомаденниЧа хана, хIаьта школе вечача хана 100-кхьега кхачалца лагарла ховра, беррига а хIанз из аьнна умножене таблица йовзар, арифметически задачаш дора.

Бакъда, дерригача предметех дукхагIа хими еза Олега. Атомийн молекулийн ноалхаьнерна дуьенн тIа шийна цIагIа волаш сайна мара хетац цуина. Чуковский Корней, Маршак Самуила, Гайдар Аркаде книжкашца цхьана кIаьнка боккхача безамца деша «Химии вахарна» «Занимательни химия» яха журналаш а кхыдоле «Боккхийчар» литература а. ВоврIагIа классе дейлачарца цхьана заданеш ду Олега, контрольни балхаш яьду, химически опыташ ю.

Городе керттерча педиатра РСФСР-а, заслуженни лора Г. И. Заволскаяс чIоагIа тIахьожам лоаттабу кIаьнка. Цо а, медицински институтá IалмахоЗша саннa, лераI Олег кхьча берел эргашха воашаш ва аьнна. Деррига берш санна ловзаш, переменаш удаш хул из. Боккхача безамца ладугI цо фальгашка.

г. Кемерово.

Ю. ХРОМОВ,
(ТАСС).

ТЮМЕНЬ. Малхбузен СибергIара кхена мехадатта доавина промышленность сихача темашца дагIайоагIа 1969 шера цу йирсача ирая къалдаседа промышленашка даьккхад 22 миллион тонн гаргга мехадатта. КПСС ЦК-ен СССР Министрий Совети Сецам тIа белгалдаьккха маьалара, вийтачтча тIехьарча шера Малхбузен СибергIен мехадатта доалача моттигашка 30 миллион тонна кIезагагIа доацаш «Iалама доазува» доаккхаргда. Уахх тIехьарча 5 шера СибергIа доаккха мехадатта 100—120 миллион тонн хургда.

Тюмене мехадатта доавин доацца новкъосталаш. Промыслашта эша дукха йола оборудоване, техника, кхыбола муха Къилбаседе якхь Даьхьа бокхча нис болча самолеташца вертолеташцех.

СУРТА ТIА: Къилбаседа яьош йола техника самолета тIа йотташ латт.
Н. Сапожников сурт.
ТАСС фотохроника.

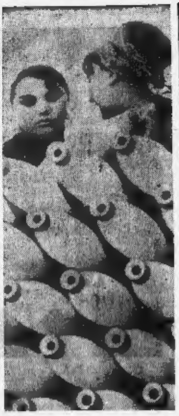

БЕЛОРУССКИ ССР. Могилевски синтетически хьоаса бу комбинат — пятилетка ударни гIишло. Цун ерригa мощносташ болх бе йолаьалийтачул тIехьагIа Iа-дешдергда лавсан дукха хьалелга. Цу тайпарча предприятеш юкъе из эггара йоккхагIа я. Комбината керттерча корпусех аьккха кхьдинне 16 гектар дIалоацаргья.

СУРТА ТIА: опытни установка — из я шийн тайпара синтетически хьоаса хьабу комбинат. Хьоаса хьуьдачи Кушнерова Валентинаси (аьрдехьа) Осмоловская Динаси керда производство дика Iомаьяй.

Н. ЖЕЛУДОВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦIЕН-НОАНОШТА

ПХЬЕГIА МИШТА ЛЕЛАЕ ЕЗА

Лелаеш ха яьккхача Iаьржьлуш хул хIала пхьегIа. Цу тайпара пхьегIа «Молния» яхача порошкаца цIенъе еза. КIаьдача гIумарца а цIенъе мегаргъа вIала пхьегIа. Нагахь санна пхьегIа геттара чIоагIа бIехъеннадле шавелевк кислота тахача (цхьа чаь Iаг йиъ литр хина) мелача хина йиъла еза. Цул тIехьагIа дIайхача хина шоалагIа йиъа а йиъла гата хьакха йоккъе еза.

Содаца, савкъарца, нашатырни спиртаца, каустикаца, кхыча щелочь юкъе йолча веществашца цIенъе йиш яц кIала пхьегIа.

Сир даьккха пхьегIа дукхагIа яаргъа нагахьа санна яйнa цIена йолча хинна из хьалйиэза хий чу а детта къежйоаккхийта. ТIаккха из хий цу пхьегIа чу доллаю а шеддалийта дезa. Даьккха сир чIоагIIлу цу тайпара гIулакх дича.

Нагахьа санна сир даьккхача яь чу хIама Iолатаяле урс хьекхаш цIенъе мегаргъац пхо. Сода чутесса хий чу а детта кIежъенийта еза. Цул тIехьагIа цхьа юкъ аьнначa гIолла ше хьаьдергда Iолета кховра.

Хьаьта пхьегIа а пхьегIашца лелаю гераеш дина цIенлу уксус техача хила йиттача. чока пхьегIа нагахьа санна мукхйерь яле дина цIенлу солени кислота техача хица.

Мясорубка дакъегIа кIенлу нагахьа санна дулх чакхдаьккхачул тIехьагIа цу чу гIолла бийда ховртоа е ширъаьнна мыхх чакхйоаккхе.

Диила а хий хьейдадечa пхьегIа чу гIоа ю. Из укх тайпара дIаяккха йиш я. Бурзаьаш дуттача сода раствор (чаь Iаг пала хиха) чуйотт пхьегIа чу. ТIаккха из чура гIоа кIаьдъеллалца кIезийоаккхийт цу растворага. Цул тIехьагIа морсача щеткаца цIенъе мара еза пхьегIа.

Уксус а уксусни эссенции техача хига цхьан-шин сахьта кIамъякийта а мегаргъа цу тайпарча пхьегIа чу. Цхьан литрах 4—5 столови Iаг уксус е 1—2 чаь Iаг уксусни эссенци теха кийчде деза хий.

Цхьаьнха а цхьа халкъа средство е пхьегIа чу йижа гIоа дIайоаккхаш. Ковртолий чIорам кхехкаш пхьегIа чу гIоа кIаьдъелалца. ТIаккха горем а хьекхаш юлл.

Урс е йхьйола аьнна хIама хьекха мегаргъац пхьегIа чу, хIана аьнча атта талхаргья из.

КОЛЛЕКЦИОНЕРА ПАПКА ЧУ

Хьамсарча Ильича сибат. Укхаза броневика тIара къамеьл деш ва Ленин, хIаьта укхаза цхьан бе кепка йоал шоллагIдола кудг урагIдахийта да...

Значокаш. Мя дукха я уж ГрозНИИ Iилма - технически отдела начальника Ф. А. Мустафика йоккхача коллекцева юкъе. Дукха шераш да коллекционераьлюбителя уж сувенираш гулъю. Уж хIана 1100 я — памятни а юбилейни а значокаш. Царех хIаравр ,вайДаьхе истоое, В. И. Ленина вахарах цун деятельносте бIарчча сагIув я.

БIарг тIера ца боаккхаш дукха царга хьежа дегIоагIа. Сола тайп - тайпарех терко тIаоваш я уж. Ши-ший разделах йийкъай уж коллекционера. Белггала я «Лениниана» яха раздел. Укхаза я Ленина да — Илья Николаевича сурт тIадела значок. Ленин бера хана, Ленин зIанига саг волаш, Ильич кинематографе. Исторически момент — Ленин Финляндера Россе шавена ха дагайохийташ я цхьаьнха. Цех луш вIашагIа поезда — бальча шеешалаьча поезда кепе.

Ишттa терко тIаоваш я «Октябрьски революци», «Даьлен сийлахь-боккхий къонахи» яхача а кхыйолча а разделашкара значкаш.

П. ПОПОВ.

Тахани кхоанеи хургда

24 январь

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 16.00 В. И. Ленина 100-шу дизара хетадаьча VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт.

Химикий культура ЦIа. 17.00. «Книжна саги дикагIола доттагIа» яха бераштá лаьрхIа беседа.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. «Иштта я ха колобок» яха тенний самодеятельни театра спектакль. 11.00. Берий мультипликационни кинофильмаш хьокхаргда. 16.00. «Красный молот» заводен Староюртовски совхоза юртбахана къахьегажхойн тематически сайре.

Н. К. Крупскай цIерагIара культура Дворец. 18.00. «Iилмей дяя сат кхоллара» яхача выставкашка хьалхашкара консультаци.

КИМ цIерагIара клуб. 16.00. «Иштта хинна Владимир Ильич Ленин» яхача темах кинофестиваль. «О самом человечном человеке» яха кинофильм хьокхаргда.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 18.00. Керда литература обзор.

25 январь

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11.00. «Ленин санна ваха а вех, Ленина санна хьовсам а лоаттабе» яхача темах кинофильмий фестиваль. 18.00. Культура университета «педагогически знаний» факультета занити хургъя дешара зале. 18.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетадаьча VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт. 19.00. Лекционни зале «Атеист» яхача клубе занятеш.

Химикий культура ЦIа. 11.00. «Тамашийнача дунен тIа» яхача ишла тIара киноутренник. 18.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетадаьча VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 12.00. «Космонавт» яха кинотеатр де болх беш. «Ма велха Петр» яха художественни кинофильм хьокхаргда. 18.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетадаьча VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт.

Н. К. Крупскай цIерагIара культура Дворец. 18.00. В. И. Ленина 100 шу дизара хетадаьча VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 18.00. VIII-ча республикански художественни самодеятельноста хьажара заключительни концерт.

16-ча участка клуб. 12.00. «Фаьлгий дунен тIа» яха берий утренник. 18.00. Хьамсарча меттиг гIолла» яха кинопутешествий клуб.

КИМ цIерагIара клуб. 14.00. Антарктидах долча литература обзор. 18.00. «Хождение по мукам» яха кинофильм хьокхаргда.

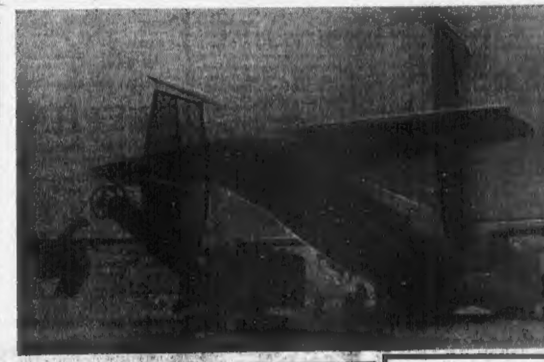

ХIама ха ловрашта

ДОХЬАЖ ДОАЛЛА ПЛАНКТОН

1968 шера бIаьстен юкъе Англена юкъе Къилбаседен форде чу Iаlаьмата дукха лепаш винад дайна чкъаьрийн форда тIара оалхазараш. Английски биологаш Шерлок Холмс мо мара ювза ца боалаш оарцагIбаннаб уж доадаьмарч лаха. Масаекх бутт баьннеччуп тIехьагIа тешалаш цар бе доакхар. Къилбаседен форде планктоне нетганьа нийслуш хиннай дохьан деалла бьцоагIа Гимналдоне Тампаркуа. Цунах къадуал нервни системана Iатъаьш цуьла чIоагIа дохьаж. Из бьцоагIа бакъан долаш да 1968 шера бIаьстан юкъе Iаlаьмата дукха чкъаьрийн форда оалхазараш доер а.

МАЛХ, ЛИТОПИСЬ, ПОЛЯРЬЕРА СЕРДАЛОНАШ

Маьлха йIовхалца, вешта аьлча, маьлха кIаьдвнцца дувзаденна да дуьцера нелехье, климат, хьуьнъаш, дукха кхыдола хIамаш. Цудухье да бIаьш, кIаьта иккы а дикагIа — эзараш шерашка Маьлха йIовхал хувцелар тохкагга Iилмакошта чIоагIа хьашт долаш хилар. КIелдисер фуд аьлча, «Маьлха служба» вIашагIъелле сел дукха хе а яц, кIаьта Маьлха кIаьдаш боаррамагIа зуаш дьадоагIа цхьа-шин бIаь шу мара дац. Цу хана къаьначе хроникаш тIа язъаб тохканхой. Къилбаседехь юкъе сердалонаш кхоаннаццар тIа хIама дий хьийкаб Iилмакой. Сердалонаш юкъар-м, бокъонца ше ма дерра из дIахьекххача тайпара. Маьлха кхоккебаларца дувзаденна ма дийI Лийхар кхоачашхилар: вIашагIехьдаьлар вай зама хьейоладелале ззэр шу хьалхагIа дена хьа ловрхIаш 2 эзар шу гаргача кена чуьх Маьлха бехталонаш терхатье.

ДОГIО ЙОАЮ ЯЬННА ЦIЕРАШ

ХьунагIа юала цIераш йоалре керда способ тохкемах дина чекхбаьлаб Австрале. Нагахьа санна цIи яьннача моттига лакхе тIа сигале кIезиг-дукха а моркхаш хинналле, гIетте урагIйоэш химей самолет. Цо моркхашта тIагIоле дIейоаржеш химей догIий Iы гIоттаеш йола химикалеш — масех минут яьннача гIолла догIа делаш хинад. Тохкамаш де доладенача хьалхарча дийнахьа а 1,25 сантиметр сомал долаш йоачан тIейийлкай йоагIаш латтача хьуна, хIаьта шоллагIча дийнахьа дувзаьча моттигашка юкъе а йоагаш латтача тIадийлкар 2,5 сантиметр сомал доле догIа.

ХБАЛЪЕШ Я ГОРОД

Уах. гаргарча 25—30 шера Орел дегIайоалара генеральни план чIоагIъяьй РСФСР Министрий Совета. Города реконструкци ерга, хьахургъя керда районаш. Города юкъера майдашн улицаш хоэъергъя хIанэарча архитектурни ансамблаша, дукхазза вIаштIаръяхча зданеша. Окайн Орликаж бердаш бетон хьаьна хургда. МассехказзадоккхагIа хургъя паркаш, скверш, бульвараш. 30 километр йIаьхача города гонахьарча бешамашка дьадъе лерхI салоIа йоккхий базаш — пансионатеш, профилакториеш, спортивни комплексаш.

Орловски городской пейзажаш дIакъасташ доаца декъа а хинна дIаэттай гIишлошъю крайкаш. Хьалдеш латт 9—12-зза вIаштIердаь чуIе дIенош, драматически театр. ХIанэ хьалъергIолаш я 16-зза вIаштIаръяь гостиница. Доккхе тIий тиала лаьрхIад Орлин яхача хинa тIагIолла. Булаш латт транзитни автотранспортах город мукъайоаккхаргIолаш бола юстара гIолла беде кийъ.

Орел.

(ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

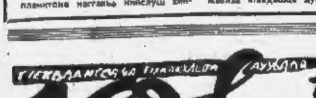

«Мукъа вац. Со цигахьа водац»

ЧIоагIа наккъайоалд хийна такси. Сихa де дезаш гIулакх хиача юхь кIайн пе!

Бакъда, цхьайолчо хила такси хийна Iайнача боьхха хьейаш а хул.

1969 шера цхьаьйтталагIча декабре Советски районера город Грозне бадиа гIулакхь венавар со. IуйрийнА 10 сахьат воалаш «Кавказа» посолка кхача везар са. Из сощаш волаш догIа дар. Автобусаца ваха вейча тIехьенийка кхераш вар бай, адрес хетташ а дукха лелийнаврг вогах са, аьнна такси лаца вахар со.

Цхьабаккъа, аз мел соццаьча такси шофераша: «Со цигахьа водац», «Мукъаяц», «Из адрес довзац» дар юхаяу жеп. Юххера а се таксеш гIорг ца хилара дог а дийла трамвайни остановке вахар со. Цига хьалйоагIа такси кулгеэмаеца сеццийр аз, укхаза мукъагI баргбаде теш аьттш, лахка.

— Хьо мичахьа вига веза?

Адрес дIаьлар аз.

— Со цигахьа водац.

— Мичахьа вод хьо?

— Гараже.

Цун машинаца гараже вахав со. Новкъа шофера хийцар сона ший машин еха хилар а, ше хIанз из тоалйта водалга а. Сай бада аз дIабийцача:

— Болаш ба тха парке цу тайпара таксисташ, аьлар цо.

Со диспетчерске юхха Iо а наькха ше гараже дIачувахар шофер. Юхе дIа хьалтIехьюалав цаI шолагIчоа тIехьа таксеш. Царех хIараир седа а еш, се дIавугIарга лез аз. Тайп - тайпара бахьана а лелан кхьакхезa а вац со- дIавига раьза. Со иштта кхетташ лелашехьа 10 сахьат даьлар.

Гараже проходной латтача ахалсага - хьахочи сох къовсамта:

— ЗIамига саг, диспетчерга дIайист хила хьайна, мо чехка дIавугийтаргва хьо такеца, аьлча сога.

Цхьабакъда, харцахьа а хьежаш диспетчеро хадепнача жопо чехка дIададьккхар са гIадвахар.

— Дехарде Iа, дIавугаргва хьо, — хьехар дир цо.

— Ай дагра пийхадах тахан бравиттазе-м.

— Дикка дехи Iа, — дIатехар цо вIалла шек а йоацаш.

Сай дека гIулакх дагадоалаш таксомоторни паркера дIавахар со. Дукха гаьна валалехьа ший доалахьарча машинаца цхьан дикала саго дIавигар со вахa везача.

Шофераша не доагIача тайпара пассажираштá гIулакх-дергдолаш Грозненски таксомоторни парка болх вIаштIехьбаккхара оврагIвода веза цун начальник Тигетов Николай Георгиевич.

А. ЧИНТАЕВ.

МАЦА ЛОТАЛУРГЬЯ ЛАМПАШ?

1969 шера 3-ча сентябре геттара чIоагIа дк а къувкьаш догIа дийлхача гIона зама яьча санна баьдъелар тха Старая Сунжа яхи посёлок. Нийсса ях юрт—Микрорайон уллача оагIонгахьар яр, догIа дийлхачул тIехьагIа хи тIадам ца кхийтача санна, сийрда лампаш йоагаш я, хIаьта тхо лаха оагIув Iаьрж доллача санна бахьа латт.

Сийрийна нах бахьара, дешара шоай сийрдача кIеношка салаIа, хьатIадоагIача кердача дийна кийчо е цIабидка сийха хул, хIаьта тхо чем боацаш воагIа цIа. Тахан, кхьметтах оалхаэар а иштъа мара цу кхоачача гаьнарча моттигашка электрически лампаш йоагача хана, тха, гIеж кхоссал мара города гаьна ха уллача юрта-м яц из.

Цкъа санна массехазза дийхад оаха цу гIулакха гIо делга тхоай юрта Советагара, кхыча организацешкара, бакъда, ситаал хьежаш бутт а хилча, лаьлахарча юрташка сийрда йоагIаш лампаш а хилча тоьаргъар царна-м, аьча санна кIаттIа боацаш ют цар тха юрт.

Тхьалга шо хьоашалгIа доагIа шоай санна хьан фатагена лампига «тIалета багIаш» сурта шоана дIен вокха а вIаьнига а мел оала саг.

IуйрийнА автобуса остановке пецбуллаш нах бIарахьеж тхоаь. Из тамаш а яц! Ялх бутт ба тхо цкха тара хеза аьшк тоха, кийчденна арадала йиш йоацаш мела.

Иштта дукха дала хеварглий тхо? — хаьтта безам бар са сийрда лампаш йоагача цIеношка вахача коммунально - боахама Министерства энергоуправлене управляющега Барков Юрий Васильевичега.

Н. ПЕТУХОВА.
Грознерча № 19 йолча столовe бухгалтер.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен моркхаш а йолаш, юкъ-юкъе лаьгIо лоа а делхаш, республикерча цхьайцайолча моттигашка дохк а доаллаш, къилбаседа-малхбоалехьара гIаьхьхьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 4 градус шелалгара 1 градус йIовхалга кхоачаш. Грозне 0 градусагара 2 градус шелалга кхоачаш хила а тарлу. ДIахорча шийн дени шин буси воагIо моркхаш а йолаш, юкъ-юкъе лоа а делхаш, цхьайцайолча моттигашка дохк а доаллаш, гIийло мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 4—9 градус шелая йолаш деношка 4 градус шелалгара 1 градус йIовхалга кхоачаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
24 январь

6.30 — «Юрта Iуйре» (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00—Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачей программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Серлало» газета обзор. 8.25 — Ашараш. 8.40 — «Вайча бIаь шу дизара кетель ше къовсттa вывуск (эрсий нохчий, гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Литературни передача «Малик хьо» яхача Гайсултанова книжка тIара декъа (нохчий меттала). 15.30 — «Новкъост» (ЙоккхагIа йолча классашка деша бераIаршта). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 17.15 — Ашараш. 17.30 — «Къонах». 18.00—«Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.15 — Очерк. ГIалгIайчура большевик - ленинец (нохчий меттала). 19.30 — Белгало илли концерт. 20.00 — Москва. 16.05 — «Оаха Ленина сийлен илли доала» яха музыкальни - литературни концерт. 18.00 — Документальни фильм. 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обзорни. 19.05 — «КВН-70». 21.00 — Передачей программа. 21.05 — «Палета» яха художественни фильм.

РАДИО
25 январь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Передачей программех музыкальни антракти. 7.40 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Шоана дукхатаьча ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачей программа. 15.20 — Литературни передача «Тирка талгIеш» (нохчий меттала). 15.40— Ашараш. 16.00 — Москва. 16.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск. 17.00 — Концерт. 17.30 — Вай индустриальни мохк» (гIалгIай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — «Къонах» (гIалгIай меттала). 18.30 — Концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

14.25 — Передачей программа. 14.30 — Ленина вертa муIгIаренар. Слесарь-профессиональ Шевченко. 14.40 — Музыкальни пауза. 14.45 — ДоттагIаза ветт. 15.05 — Кинотеатр. 15.15 — Москвана ... 15.35 — КинаниКъбаркой клуб. 16.35 — Советски литература классикаш. Серафимович (гIалгIай меттала). 17.00 — Баскетбол. 1/4 финала Европейски чемпионий кубок (ахалхах) ТТТ (Рига) — «Висла» (Краков). 18.00 — Кердадераш.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

14.00 — Передачей программа. 14.05 — «Знание» яха Iилман-популярни киноконцерт-программа. «Машара салтий». 15.00 — Къонахчийн тIемалойн поэзе. 15.30 — «Церинш болда вересташ» яха художественни фильм. 16.45 — «Аккорд». Музыкальни программа. 17.30 — «Похкьургйоацарий союз». Армянски ССР. 20.45 — Кердадераш. 21.00 — «ВаркI ди». Дунен халкъашта юкъера программа. 21.30 — Передачей программа. 21.35 — Фильм-концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редакторан зам. — 3-30-11; белхахоа секретара — 3-34-38; партийни вахарех, культурах, промышленностех отделий — 3-42-30; Юрта боахамий кхьайга отделий— 3-42-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-20.

Типографи из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05021. Заказ № 572.